

OPINNÄYTETYÖ

Yhteys syntyy aitoudesta, elämys jättää jäljen
Unilentäjä-tapahtuman konsepti

Katariina Kaila

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Opinnäytetyö

Arvioitavaksi jättämisaika 03/2024

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Tekijät: Katariina Kaila

Opinnäytetyön nimi: Yhteys syntyy aitoudesta, elämys jättää jäljen – Unilentäjä-tapahtuman konsepti

Sivumäärä: 64 ja 4 liitesivua

Työn ohjaaja: Minna Hautio

Työn tilaaja: Yleisradio / Yle Musiikki

Tämä opinnäytetyö tarkastelee sitä, mikä tekee tapahtumasta erityisen, kun se toteutetaan poikkeavassa ympäristössä, kuten luonnonympäristössä, ja vierailijoille tarjotaan mahdollisuus kokea ääniä, kuvia ja muita moniaistisia elämyksiä tällaisessa miljöössä. Jättääkö kokemus kävijään pysyvän jäljen, tai synnyttääkö se jopa uusia oivalluksia itsestä ja ympäristöstä? Voiko tapahtuman ympäristö olla yksi tapahtuman toimija, jonka kanssa kommunikoidaan?

Opinnäytetyön tilaaja on Yle Musiikki (nykyinen Yle Musiikkijournalismi ja Yle Musiikkitaltioinnit ja -tapahtumat), ja se on jatkumoa Yle Musiikille toteuttamalleni immersiiiviselle, 3D-äänisuunnitellulle Unilentäjän Ääniraita -audiosarjalle. Sarjan 12 osaa olivat kuunneltavissa Yle Arenassa ja Yle Radio 1:n juhlakaudella 2020-2023. Tapahtumaidea on ollut suunnitelmissa sarjan alkumetreiltä lähtien, mutta sen varsinainen työstäminen alkoi opinnäytetyöni myötä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hyödynnetään benchmarkkausta, puolistrukturoituja teemahaastatteluja ja dokumenttianalyysiä. Benchmarking-kohteiksi valikoituivat Tallinn Music Week, Hiljaisuus-festivaali ja Ärjän taidefestivaali. Lopputuloksena saadaan tietoa uuden, elämyksellisen Unilentäjä-tapahtumakonseptin taustalle. Keskeisiä käsitteitä ovat ainutlaatuisuuden ja elämyksen käsitteet sekä ne tekijät, jotka tekevät tapahtumasta ainutlaatuisen ja elämyksellisen.

Suomalaiset löysivät korona-aikana luontoyhteyden merkityksen ja metsäpoluilla oli jopa ruuhkaa. Tämä ilmiö avaa uusia mahdollisuuksia taiteen tuomisen luonnonympäristöön ja uusien kävijöiden tavoittamiseen. Luonto mielletään hiljentymisen ja voimaantumisen paikaksi, mikä asettaa erityisiä haasteita siellä tarjottaville taidesisällöille. Kuinka luoda luonnonympäristöön sisältöjä, jotka jättävät riittävästi tilaa käyttäjän omalle ajattelulle ja jotka toisaalta ovat niin kiinnostavia, ettei niitä malta jättää kesken. Ympäristöä kunnioitten rakennetut elämykselliset sisällöt voivat onnistuessaan tarjota kävijälle uusia oivalluksia luonnosta, historiasta ja innostaa tutustumaan myös muihin alueen kohteisiin, unohtamatta kokemusta luonnon ainutlaatuisuudesta. Parhaimmillaan nämä kokemukset auttavat ymmärtämään, että olemme osa luontoa.

Asiasanat: elämys, hyvinvointi, tapahtumat, moniaistisuus, läsnäolo, luontoyhteys, immersiivisuus, boutique-festivaali

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management 240 ECTS

Author: Katariina Kaila

Title: Connection Arises from Authenticity, an Experience Leaves a Mark – The Concept of the Dream Pilot's Event

Number of Pages: 64 and 4 attachment pages

Supervisor: Minna Hautio

Commissioned by: The Finnish Broadcasting Company / Yle Music

---

This thesis examines what makes an event special when it is conducted in an unusual environment, such as a natural setting, offering visitors the opportunity to experience sounds, images, and other multi-sensory experiences in such an environment. Does the experience leave a lasting imprint on the visitor, or does it even generate new insights about oneself and the environment? Can the event's environment act as one of the event's actors, with which communication takes place?

The thesis was commissioned by the Finnish Broadcasting Company / Yle Music (currently Yle Music Journalism and Yle Music Recordings and Events), and it continues the immersive, 3D sound-designed Dream Pilot's Soundtrack audio series I implemented for Yle Music. The series' 12 episodes were available on Yle Areena and during Yle Radio 1's festive season from 2020-2023. The idea for the event has been in the plans since the series' inception, but its actual development began with my thesis.

In this qualitative research, benchmarking, semi-structured thematic interviews, and document analysis are utilized. The benchmarking targets selected were Tallinn Music Week, Silence Festival, and Ärjä Art Festival. The result is information that underpins the new, experiential Dream Pilot event concept. Key concepts include uniqueness and experience, as well as the factors that make the event unique and experiential.

During the coronavirus era, Finns discovered the significance of a connection with nature, and even the forest paths were crowded. This phenomenon opens new opportunities for bringing art into natural environments and reaching new visitors. Nature is perceived as a place for silence and empowerment, which poses specific challenges for the art content offered there. How to create content in a natural environment that leaves enough space for the user's own thinking, and on the other hand, is so interesting that one cannot leave it unfinished. Respectfully constructed experiential content can, if successful, offer visitors new insights into nature, history, and inspire them to explore other local destinations, not forgetting the experience of nature's uniqueness. At their best, these experiences help us understand that we are part of nature.

Keywords: experience, well-being, events, multi-sensory, presence, connection with nature, immersiveness, boutique festival

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	Tutkimusmatkani elämysten tuottamiseen (johdanto).....	6
2	Teoreettinen viitekehys ja tärkeimmät käsitteet	12
	2.1 Paikan jälki ihmisessä ja ihmisen jälki paikassa.....	12
	2.2 Hyvinvointimarkkinat.....	13
	2.3 Moniaistillinen kokemus ja immersivisyys	16
	2.4 Festivaalien ja elämysten juurilla	18
	2.5 Boutique-festivaalit – elämyksen ja palvelun ero	21
	2.6 Kokeilukulttuuri tapahtumassa	22
	2.7 Arvot ja palvelulupaus (missio).....	23
3	Tutkimusmenetelmät	25
	3.1 Benchmarking, eli vertailukehittäminen aineistonkeruumenetelmänä.....	25
	3.2 Puolistrukturoidut teemahaastattelut ja niiden toteutus	26
	3.3 Valikoidut tapahtumat ja haastatellut henkilöt	28
	3.4 Dokumenttianalyysi	33
4	Dokumenttianalyysi: Vertailtavien tapahtumien verkkosivut peilattuna elämyskolmio- mallin elementteihin	35
5	Teemahaastattelujen tulokset.....	40
	5.1 Paikan rooli ja merkitys tapahtumalle	40
	5.2 Immersiiviset elementit tapahtumassa - pieni on suurta.....	42
	5.3 Elämys syntyy löytöretkeilystä ja leikin tunteesta.....	43
	5.4 Yhdessä tekemisen voima.....	44
	5.5 Tapahtumien tulevaisuus	45

6	Unilentäjä-tapahtumakonseptin keskeiset kehittämistyön tulokset.....	48
	6.1 Unilentäjä-tapahtuma.....	48
	6.2 Tapahtumapaikka ja sen sydän	49
	6.3 Tapahtuman ympäristövaikutukset	50
	6.4 Unilentäjä-konseptin kehittämistyön tulokset: Huomioitavaa Unilentäjä-tapahtuman suunnittelussa.....	51
7	Pohdinta.....	57
	LÄHTEET	59
	HAASTATTELUT.....	64
	LIITTEET.....	66
	Liite 1. Haastattelukysymykset Ärjän taidefestivaali: Veikko Leinonen ja Hiljaisuusfestivaali: Joonas Martikainen	66
	Liite 2. Haastattelukysymykset Nina Luostarinen: Ärjän tunnekartta.....	68
	Liite 3. Haastattelukysymykset Tallinn Music Week (TMW): Maris Hellrand ja Helen Sildna	69

1 TUTKIMUSMATKANI ELÄMYSTEN TUOTTAMISEEN (JOHDANTO)

Muistan, kun olin 14-vuotiaana 1980-luvun puolivälissä Hampurin planetaariossa katsomassa esitystä. Valtavalle kupolimaiselle valkokankaalle heijastettiin kuvia lukemattomista tähdistä ja galakseista yleisön istuessa puolimakuuasennossa. Tähtiesitystä säesti Vivaldin musiikki, joka oli minulle hyvin tuttua oman viuluharrastukseni kautta. Tempaudun mukaan tähän minulle uuteen ja kiehtovaan maailmaan. Se oli hyvin fyysinen kokemus. Kun astuin ulos planetaariosta en kyennyt puhumaan kunnolla. Tunsin käveleväni ilmassa ja koin olevani ikään kuin ruumiini ulkopuolella. En ymmärtänyt mitä minulle oli tapahtunut, mutta se mitä tapahtui, tuntui hyvältä ja oloni oli eheä ja rauhallinen.

Kymmenen vuotta myöhemmin koin järisyttävän elämyksen Baraka-elokuvan äärellä, pieneltä tv-ruudulta. Lumoava musiikki ja fantastiset kuvat luonnonihmeistä ja eri kulttuureista veivät minut toiseen ulottuvuuteen, koko maailma oli ulottuvillani samaan aikaan. Myös tämä elokuva oli fyysinen kokemus, jonka halusin kokea yhä uudestaan. Katsoin sen seitsemän kertaa peräkkäin ensimmäisen katsomisen jälkeen. Nyt, lähes 30 vuotta Baraka-elokuvan jälkeen, katson taaksepäin, ja näen itseni hämmästelemässä yhä mysteeriä nimeltä kokonaisvaltainen elämys.

Opinnäytetyöni keskeisiä teemoja ovat hyvinvointi ja elämykset. Latinan verbi ”imprimo” ”painaa jotakin johonkin, merkitä, leimata, jättää jälki” ja sen kansainvälinen vastine ”impressio”, ovat suomen kielen elämys-käsitteen vastineita (Venkula 2011, 72). Elämyksistä voidaan puhua vahvana trendinä. Ne syntyvät kuluttajan ja tuottajan yhteistyönä.

Olen ollut koko aikuisikäni kiinnostunut oman hyvinvointini ylläpitämisestä ja ihmisen luontoyhteydestä. Hyvinvointitapahtumien lisääntyminen maailmalla ja Suomessa kertoo ilmiön vaikuttavuudesta ja siitä, että festivaaleilta haetaan myös elämyksiä, jotka tukevat henkilökohtaista hyvinvointia. Kesällä 2023 Suomessa järjestettiin yhdettätoista kertaa Pohjoismaiden suurimmaksi kasvanut hyvinvointitapahtuma Natural High Healing, jonka kävijämäärä oli 11 000 (Natural High Healing Festival 2023). Muita esimerkkejä hyvinvointiin profiloituneista tapahtumista Suomessa ovat Magnesia Festival Suomenlinnassa, Luonnostaan-festivaali Oulussa ja Festiva Magica Karjalohjalla (Magnesia Festival 2023; Luonnostaan-festivaali 2023; Festiva Magica 2023).

Yleinen epävakauden tila maailmassa (epidemiat, sotatilat, taloudellinen epävakaus) ja turvattomuuden tunne aiheuttavat stressiä, unettomuutta ja pelkotiloja, jotka pidemmällä aikavälillä saattavat aiheuttaa erilaisia sairauksia. Vaihtoehtoisia muotoja hyvinvoinnin lisäämiseen elämysten kautta on edelleen rajallinen määrä Suomessa (ennen kaikkea tiedettä ja taidetta yhdistävää sisältöä). Kehon ja mielen ravinto sekä harjoitukset, luonnossa oleskelu ja erilaiset hoidot antavat voimia, ylläpitävät hyvinvointia, nostavat immuunivastetta ja auttavat jaksamaan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että luonnossa koetut miellyttävät ärsykkeet helpottavat kuormittuneita aisteja ja tasapainottavat ihmistä psykofyysisesti. Luonnon avulla keho, tunteet ja mieli muodostavat ehyemmän yhteyden toisiinsa. (Leppänen & Pajunen 2017, 26.)

Olin kuuntelemassa Sideways-festivaalilla Roger Enon konserttia 2019. Yleisö makoili lattialla ja nautti musiikista silmät kiinni. Max Richter järjesti Helsingin Juhlaviikoilla 2019 Sleep-konsertin, jossa yleisö makoili vuoteissa ja orkesteri soitti Richterin Sleep-teosta läpi yön. Oskari Onninen luonnehti vuoden 2019 konserttitarjontaa Helsingin Sanomissa seuraavasti:

”Wellness-musiikki” valtaa tilaa popilta myös Helsingissä – tarjolla on entistä enemmän musiikkia, jossa ei tapahdu juuri mitään ja sitä ihmiset haluavat juuri nyt (Helsingin Sanomat 2019).

Nämä ilmiöt sytyttivät minussa kipinän luoda jotain tähän tarpeeseen, jonka tulkitsin jo trendiksi. Näin syntyi idea Yle Musiikille toteutettavasta Unilentäjän ääniraita -audiosarjasta yhdessä Kai Rantalan kanssa. Olen toiminut Ylellä yli 20 vuotta tuotantopäällikkönä sekä audiodokumenttien ja sarjojen tekijänä. Ohjelmantekijänä olen virittänyt itseni taajuudelle, jossa minulla on mahdollisuus välittää elämyksiä. Jos jokin asia liikuttaa minua, on sillä mahdollisuus tehdä sama jollekin muulle. Parhaimmillaan voin kokea kanavoivani jotain itseäni suurempaa.

Työstäessämme Unilentäjän ääniraidan 12 osaa, kehitelimme Kai Rantalan äänikerronnan muodon, jossa yhdistyy eri puolilta maailmaa äänittämiämme äänimaisemia musiikkiin. Nämä luovat yhdessä äänikuvia ja tarinoita, jotka jättävät tilaa kuulijan omalle mielikuvitukselle ja tunteille. Kyseessä on immersiiivinen audiosarja ja kokonaisvaltainen kokemus, jonka tarkoituksena on viedä kuulija 25 minuutin matkalle juuri sieltä, missä hän kulloinkin sattuu olemaan. Sarja on 3D-äänisuunniteltu ja parhaan kuuntelukokemuksen saa kuulokkeilla. Meidän tekijöiden tarkoituksena on ollut luoda äänimatkoja luonnon, kulttuurien, ilmiöiden, historian ja hyvinvoinnin maailmaan.

Unilentäjän ääniraita -sarjan ensimmäinen kausi julkaistiin Yle Areenassa marraskuussa 2020 ja toinen kausi julkaistiin marraskuussa 2021 (Yle Areena 2020–2023). Sarja poistui Yle Areenasta marraskuussa 2023 tekijänoikeudellisten sopimusten päätyttyä.

Sarja oli hyvin suosittu (yli 266 000 käynnistystä Yle Areenassa 3.9.2022 mennessä) ja sitä käytettiin palautteen perusteella mm. stressin purkuun, rentoutumiseen ja nukahtamiseen. Sarja edusti Suomea yleisradioyhtiöiden Prix Italia -kilpailussa vuonna 2020 (Rai Italia 2021).

KUVA 1. Unilentäjän ääniraita -sarjan logo (Grafiikka Heidi Grönroos, Yle 2020)

Kuulijapalautteen perusteella sarjan kuuntelukokemus saattoi olla jopa kehollinen, tai kokija oli tuntenut siirtyvänsä johonkin itselle turvalliseen paikkaan. Oman kokemukseni mukaan ääni ilman kuvaa antaa tilaa omalle mielikuvitukselle ja tunteille. Kuva on usein ääntä hallitsevampi, vaikkakin ääni voi olla kuvaa voimakkaampi elämyksellisesti.

Sarja kiinnosti myös mm. suomalaisia aivotutkijoita ja sote-alaa (Pirinen & Falck 2023, 34). Musiikin aivotutkija ja Helsingin yliopiston tutkimusjohtaja Mari Tervaniemi tunsivat olevansa matkalla johonkin tuntemattomaan paikkaan kuunnellessaan sarjaa. Musiikkiterapian professori Jaakko Erkkilä Jyväskylän yliopistosta kuvaili, että sarjaa kuunnellessaan hän keskittyi ääniin sekä niiden tuomiin mielikuviin ja assosiaatioihin. Hänelle tuli tunne siirtymisestä toisiin sfääreihin ja ulkomaailma alkoi pikkuhiljaa väistyä. (Yle Musiikki 2020.) Musiikin ja äänten terapeutit mahdollisuudet ovat valtavat ja mielikuvitus on vain rajana tulevaisuuden tekniikalle ja tilallisille sovelluksille, joissa ääni on hallitseva elementti ja tunnelmanluoja. Haptinen

teknologia, joka käyttää hyväksi tuntoaistia, ja erityisesti tuoksut ovat vielä vähän käytettyjä tai huomioituja elementtejä suomalaisissa ääniteoksissa, tai muissakaan digitaalisissa teoksissa.

Unilentäjän ääniraita -sarjan pitchaus-vaiheessa suunnitelmaan kuului myös vapaamuotoisten meditatiivisten konserttien järjestäminen esim. festivaalien yhteyteen (esim. Sideways, Flow, Bättre Folk, Villifestivaali, Hiljaisuus-festivaali, Sodankylän elokuvajuhlat, Kuhmon kamari-musiikki, Meidän Festivaali, Superwood-festivaali). Suunnitelmissa oli perinteisen katsomo-maisen kuuntelutilan muokkaaminen uudenaikaiseksi, kokonaisvaltaiseksi konserttitilaksi, jossa yleisö voisi olla vapaasti makuullaan tai istuallaan. Audiosarjan tuotanto oli tässä vaiheessa prioriteettina ja tapahtuma jäi kytemään ideatasolle.

Tätä taustaa vasten minulla syntyi idea lähteä kartoittamaan omassa opinnäytetyössäni luonnossa tai poikkeavissa paikoissa järjestettävien tapahtumien maastoa, sekä tutkia, mitä näistä aineksista syntyisi ideana olevan Unilentäjä-tapahtuman ympärille. Opinnäytetyöni keskiössä on kehitteillä olevan Unilentäjä-tapahtuman konsepti ja sen tilaajana toimi Yle Musiikki (nykyinen Yle Musiikkijournalismi ja Yle Musiikkitaltioinnit ja -tapahtumat). Yle ei ole järjestäjänä tai yhteistyökumppanina tapahtumakonseptissa, vaan se on suunniteltu toteutettavan apurahoilla ja lipputulolla. Opinnäytetyö tuottaa tilaajalle tietoa ohjelmasarjan oheen suunnitellusta tapahtumasta ja tapahtumasta, joka ammentaa teemoja Ylelle tehdystä sarjasta. Näen tällaisessa mallissa myös ristiinmarkkinoinnin mahdollisuuksia, jotka hyödyttävät molempia osapuolia.

Unilentäjä-tapahtuma on live-tapahtuma, joka toteutuisi kahden päivän aikana, tietyssä paikassa. Tapahtumasuunnitelman keskiössä ovat dome-telttaan suunnitellut live-esitykset, joissa yhdistyvät tapahtumaa varten suunnitellut 360° -videot ja 3D-äänitekniikka. Tapahtumaan voidaan sisällyttää myös yleisölle tarjottava syvempi kokemuksellinen ymmärrys luonnosta ja luonnonkasveista esimerkiksi metsäretkien ja koulutusten muodossa.

Konseptilla tarkoitetaan palvelun suurta kuvaa, sen keskeistä ideaa. Se on suunnitelma tuotettavasta palvelukokonaisuudesta. Konsepti määrittelee palvelun kannalta keskeiset asiat. Konseptin arvo syntyy vasta silloin, kun siitä viestitään asiakkaalle. Konseptin portaita ovat konseptin suunnittelu, konseptin ilmestyminen, konseptin jalkautus ja palveluosaaminen. (Tuulaniemi 2011, 191–194.) Oma työni asettuu konseptin suunnitteluvaiheeseen ja seuraavat vaiheet ovat tulevaisuudessa.

Kehittäminen tähtää muutokseen, jolla tavoitellaan aikaisempaa parempia tai tehokkaampia toimintatapoja tai -rakenteita. Lähtökohtana kehittämistoiminnalle voivat olla nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat tai näky jostakin uudesta. (Rantanen & Toikko 2009, 16.) Opinnäytetyöni pääasiallisena lähtökohtana on näky jostain uudesta ja ennenkokemattomasta, tässä tapauksessa tapahtumasta ja sen aikaansaamasta elämyksestä. Kehittäminen kohdistuu vielä toteutumattomaan tapahtumaan, jonka toimintaympäristöä ja tapahtuman elämyksellisyyttä työni kartoittaa.

Tutkimusmenetelminä käytin valikoitujen tapahtumien benchmarkkausta, haastattelututkimusta ja dokumenttianalyysiä. Benchmarkattavat tapahtumat olivat Tallinn Music Week, Hljájuisúis-festivaali ja Ärjän taidefestivaali. Tuotos on muodoltaan tapahtumakentän kartoitus ja Unilentäjä-konseptin taustatutkimus.

Keskeiset tutkimuskysymykseni ovat:

- Mitkä ovat ne keskeiset tekijät, jotka tekevät elämyksellisestä tapahtumasta ainutlaatuisen kokemuksen?
- Mikä on luonnossa tai poikkeavassa ympäristössä toteutettavan tapahtuman suhde ympäristöön ja kokijaan?
- Voiko luontokokemusta syventää taide-elämyksellä?
- Kuinka synnyttää tapahtuman avulla uusia oivalluksia itsestä ja ympäristöstä?

Luonto on alati luova, se uusiutuu päivästä ja vuodesta toiseen. Biologi Edward Osborne Wilsonin mukaan luontoyhteys on kehityshistoriamme saatossa syntynyt, persoonasta riippumaton perustarve. Vaikkemme sitä tiedostaisikaan, niin kannamme tänäkin päivänä perimässämme ominaisuutta, joka aiheuttaa luonnottomissa ympäristöissä turvattomuuden tunnetta ja stressireaktioita. (Yle Areena 2019.) Olemme yhteisöllisiä olentoja, mutta niin vaikuttavat olevan myös kasvit ja puut, jotka kommunikoivat keskenään esimerkiksi lähestyvistä vaarasta, kuten tietokirjailija Peter Wohlleben kirjoittaa. Ne viestivät keskenään maassa kulkevien sienirihmas-tojen välityksellä. (Wohlleben 2016, 28–29). Opinnäytetyöni tarkastelee luonnossa toteutettavan tapahtuman suhdetta ympäristöön ja kokijaan. Tarkastelen taiteen ja luonnon yhdistämistä, sekä kehitän tapahtuman konseptia. Kun tapahtuma järjestetään luonnonympäristössä, tulisi sen kunnioittaa sitä. Pohdin myös taiteen ja luonnon symbioosia, eli voiko luontokokemusta syventää taide-elämyksellä. Meidän tulee herkistyä luonnon voimille, jotta voisimme kuulla omaa

luontoamme paremmin. Kyse on herkkyyden kehittämisestä, johon työni hakee vastauksia kehitteillä olevan Unilentäjä-tapahtuman konseptin kautta.

Virolainen semiootikko Valdur Mikita puhuu synestesiasta ja siitä, kuinka musiikin sijaan pitäisi kuunnella mustikkaa (Helsingin Sanomat 2022). Nykyään mittaamme monenlaisia tunteuksiamme, mutta kykenemmekö todella ymmärtämään, miltä meistä tuntuu tai millainen on todellinen hyvinvointimme? Olemme taitekohdassa, jossa ulkoistamme hyvinvointimme tunteuksia teknologialle, biohakkeroimme itseämme. Henkilökohtaisen kokemukseni mukaan näyttää siltä, että olemme ulkoistaneet kykymme aistia ja tunnistaa omaa olotilaamme. Mikita kirjoittaa Kanttarellin kuuntelun taito -kirjassaan seuraavasti:

Luontoelämyksen syleilyssä henkiin heräävän hengentilan merkitys animistisessä maailmakuvasa on ilmiselvä: se on hetki, jolloin henki puhuttelee ihmistä (Mikita 2017, 28).

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA TÄRKEIMMÄT KÄSITTEET

2.1 Paikan jälki ihmisessä ja ihmisen jälki paikassa

Yksi opinnäytetyöni keskeisistä teemoista on, kuinka tapahtuma voi syventää ihmisen suhdetta luontoon. Toinen keskeinen aihe käsittelee tapahtuman järjestämistä luontoympäristössä siten, että ihmisen toiminnan jäljet eivät häiritse luonnon tasapainoa. Lisäksi tapahtuman sijainnin valinta on merkittävässä roolissa sen identiteetin muotoutumisessa. Aika ja paikka kytkeytyvät olennaisesti tapahtuman identiteettiin. Esimerkiksi Glastonburyn festivaalin sade ja valtava muuttainen pelto ovat tapahtuman tavaramerkkejä ja osa festivaalin identiteettiä ja vahvuutta. (Pulh 2022, 66, 68.)

Tutkimuskysymykseni nousevat yllä olevasta otsikosta, joka on tavallaan itsensä kumoava. Kuinka järjestää luontoympäristössä tapahtuma, jolla voidaan syventää ihmisen kokemusta luonnosta, vaikuttamatta häiritsevästi ympäristön ekosysteemiin. Olemme osa luontoa, mutta ymmärryksemme tai kokemuksemme siitä on heikentynyt. Tapahtumapaikkana luonnonvarainen kohde on ongelmallinen infrastruktuurin ja ihmisen siihen jättämän jäljen suhteen. Ympäristön ja kokijan vuorovaikutus on merkittävässä roolissa tarkastellessani luonnonympäristöä tapahtumapaikkana.

Eko- ja ympäristöpsykologi Kirsi Salonen toteaa väitöskirjassaan, että kokonaisvaltaisen luontokokemuksen avulla voitaisiin löytää uusia keinoja tuottaa hyvinvointia ja terveyttä, ja lisätä ympäristövastuullisuutta. Salosen mukaan tulisi tunnistaa selkeämmin erityisesti ekologisen (luontopääoma) ja sosiaalisen (ihmisen hyvinvointi) kestävyuden keskinäisriippuvuus. Jotta voimme muuttaa asenteita ja ymmärrystä, meidän tulisi hyödyntää ekopsykologialle ominaista näkemystä: pyrkiä lisäämään kokemuksellista ymmärrystä siitä, että ihminen on osa luontoa, ja tästä syystä ihmisen hyvinvointi on riippuvainen ympäristön hyvinvoinnista. (Salonen 2020, 61.)

Taidehistorioitsija Hanna Johanssonin (2004) mukaan paikkasidonnaisuus voi olla esimerkiksi materiaalista, historiallista, sosiaalista, visuaalista, tilallista tai maisemallista, mutta myös symbolista tai poliittista. Teoksessa voi olla läsnä useita paikkasidonnaisuuksia samanaikaisesti. Live Art -taiteen, paikkasidonnaisen taiteen, yhteisötaiteen ja dialogisen taiteen tarinat juontavat juurensa 1960–1970-lukujen happeningeihin, situationismiin ja aktivismiin Euroopassa ja

Pohjois-Amerikassa. Ajanjakson aktivismi sekä taiteilijoiden ”murtautuminen” ulos museoista ja gallerioista on keskeinen osa näitä ilmiöitä. Johanna Tuukkanen pohtii artikkelissaan dialogista estetiikkaa (Kester 2004), jossa taideteosten tuottamisen prosessien keskiössä ovat keskustelu, (ruumiillinen) vuorovaikutus, kuunteleminen ja empatia ja jossa osallistujat sekä prosessin konteksti ovat yhtä merkityksellisiä kuin teoksen taiteilija. Tuukkanen toteaa, että entistä yhteisöllisempi ja kokonaisvaltaisesti paikallisemmin juurtunut festivaalimuoto voi olla tulevaisuudessa sekä yleisöille, että taiteilijoille merkityksellisempi kuin globaaleja taidemarkkinoita hyödyntävien, festivaalilta toiselle usein lentäen hypähtelevien, pikaisen vierailun toteuttavien kansainvälisten tähtien tuotantomalli. Hänen mukaansa paikkaan juurtumisessa ja paikallisuudessa on globaaleja taidemarkkinoita vastustavaa anarkismia ja kulttuurista kestävyyttä. (Tuukkanen 2019.)

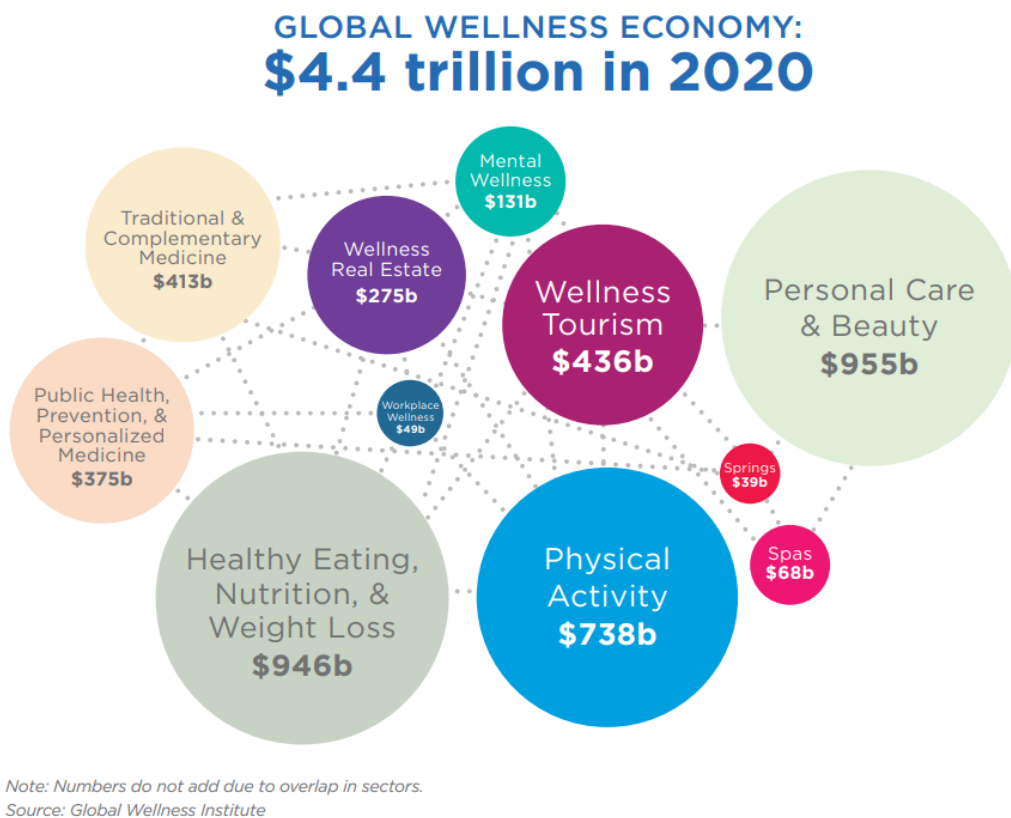
Kasvitieteilijä ja biologi Sinikka Piippo kirjoittaa, että kansanperinteeseemme kuuluvat haltiauskko ja luonnon pyhien paikkojen kunnioitus. Luonnolla ja ihmisellä ajateltiin olevan sielu, eikä niitä voitu erottaa toisistaan. Metsille uhrattiin ja niitä suojelevat haltiat saivat kunnioitusta osaksensa. (Piippo 2018, 9.) Metsä on suomalaisille turvallinen ja tasa-arvoinen ympäristö, kirjoittaa Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtori Minna Hautio ”Katoavaa yhteisöllisyyttä etsimässä” -artikkelissaan. Hautio jatkaa, että metsässä kulkijalla on oikeus olla oma itsensä ja kulkea omaan tahtiinsa. Tämä saattaa auttaa madaltamaan kynnystä taiteeseen tutustumiseen. (Hautio 2014, 41.) Metsä voi mahdollistaa vaikeammin lähestyttävän taiteen esittämisen tai houkutella kokemattoman kävijän taiteen äärelle. Taiteilijan tulkinta ympäristöstä voi luoda täysin uusia oivalluksia tutuistakin kohteista, kenties se voi jopa kannustaa ilmaisemaan omaa luovuutta.

2.2 Hyvinvointimarkkinat

Wellness-käsite ilmestyi kulutuksen kontekstiin 2000-luvun alussa, jolloin ymmärrettiin sen kaupallinen merkitys. Käsitteen juuret juontavat antiikin ajan historiallisiin perinteisiin, kehon, mielen ja sielun harmoniaan. Yksi tutkijatohtori Miia Grénmanin väitöskirjan pääväittämistä on wellness-kulutuksen kehittyminen materialistisesta ja hedonistisesta itsestään huolehtimisesta itsensä kehittämisen suuntaan. Toisin sanoen nautinnon tavoittelusta on siirrytty merkitysten tavoitteluun. Grénmanin väitöskirjatutkimuksessa nousi esiin yksilöiden hyvinvoinnin tavoittelussa olevia, julkisuudessaakin tunnettuja teemoja, kuten tasapaino, kehon ja mielen yh-

teys ja mindfulness. Hän esittääkin, että tasapainosta on tullut uusi statusarvo. Grénman lanseeraa uuden termin, wellness-brändäyksen, joka pohjaa wellness-identiteetin ja -elämäntyylin muodostumiseen. (Grénman 2019, 48–51.)

Global Wellness Institute (GWI) on voittoa tavoittelematon, hyvinvointialaa maailmanlaajuisesti tutkiva organisaatio, joka julkaisee hyvinvointitaloutta ja sen eri osa-alueita mittaavia lukuja 2–3 vuoden välein Global Wellness Economy Monitor -julkaisussa. Raportti The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID (julkaistu joulukuussa 2021), sisältää tiedot vuodelta 2020. Vaikkakin hyvinvointialan globaalit tuotot vähenivät koronavuonna 2020 verrattuna edelliseen vuoteen 500 miljardia dollaria, niin GWI ennustaa hyvinvointitaloudelle 9,9 %:n vuotuista kasvua. (Global Wellness Institute 2023.) Kyseessä on toisin sanoen ala, jonka kasvupotentiaali on merkittävä huomioitava tekijä suhteessa kulttuuri- ja tapahtuma-alan tulevaisuuteen.

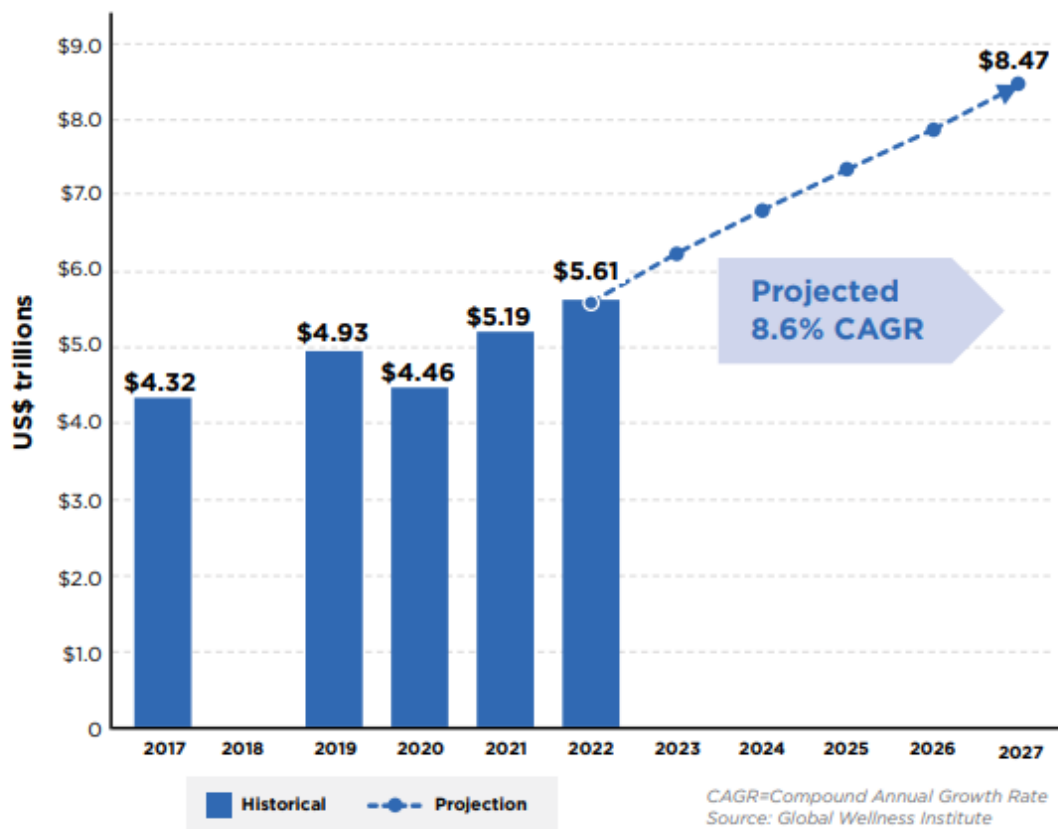

KUVA 2. Global Wellness Economy 2020 (Global Wellness Institute 2023)

Tammikuussa 2024 julkaistu raportti The Global Wellness Economy: Country Rankings Data for 2019–2022 osoittaa, että hyvinvointitalous on toipunut nopeasti 2020 talousshokista. Suurin

osa (mutta ei kaikki) yhdestätoista hyvinvointitalouden sektorista on toipunut ja ylittää nyt pandemiaa edeltävän ajan tason. Globaalin hyvinvointitalouden arvo 2022 oli 5,6 biljoonaa dollaria. GWI ennustaa hyvinvointitalouden kasvavan 8,6 % vuosittain, seuraavien muutaman vuoden aikana ja saavuttaa lähes 8,5 biljoonaa dollaria vuonna 2027. (Global Wellness Institute 2024, 2.)

Global Wellness Economy Market Size and Growth Projections, 2017-2027

KUVIO 3. Global Wellness Economy Market Size and Growth Projections, 2017-2027 (Global Wellness Institute 2024)

Hyvinvointipalveluiden tarve ei tule loppumaan tulevaisuudessa. Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan stressi on 2000-luvun terveysepidemia (Li 2018, 37). Mielenveysongelmat ovat olleet Kelan toteuttaman kuntoutustilaston mukaan yleisin syy hakeutua Kelan kuntoutukseen jo pitkään. Mielenveyden häiriöt syrjäyttivät tuki- ja liikuntaelinten sairaudet kuntoutuksen yleisimpänä sairaspääryhmänä jo 1990-luvun lopulla. Mielenveyskuntoutujien määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 2010 vuoteen 2019. (Uusikylä 2021, 8.)

Maailman suurimmilla matkailumessuilla Saksassa 2016 rauha ja vetäytyminen nostettiin tärkeimmiksi matkailutrendeiksi. Tähän trendiin on vastannut tervolalainen Arctic Emotions, joka järjestää matkailijoille passiviteetteja, toiminnan sijaan mahdollisuuden rauhoittumiselle. (Valta 2017.)

Hyvinvoinnin käsitteen sulautuminen usealle eri elämänalueelle haastaa tapahtumajärjestäjät aistimaan yhä herkemmin asiakkaiden tarpeita. Kyseessä ovat valtavat, maailmanlaajuiset markkinat, joita tulisi hyödyntää kokonaisvaltaisesti tapahtumia suunniteltaessa.

2.3 Moniaistillinen kokemus ja immersivisyys

Musiikin aivotutkija ja Helsingin yliopiston tutkimusjohtaja Mari Tervaniemi kommentoi Uni-lentäjän ääniraita -sarjan johdattavan hänet matkalle johonkin tuntemattomaan paikkaan. Musiikkiterapian professori Jaakko Erkkilä Jyväskylän yliopistosta luonnehti sarjaa äänirunoelmaksi ja koki siirtyvänsä toisiin sfääreihin sarjaa kuunnellessaan. Erkkilän mukaan tämäntyyppinen rauhoittumismuoto voisi toimia myös musiikkiterapiakäytössä. (Yle Musiikki 2020.)

Psykologi Mihaly Csikszentmihalyi (1988) loi termin flow ja kutsui sitä psykologiseksi tilaksi, jossa ihmiset ovat täysin imeytyneitä ja uppoutuneita energisyyden tunteeseen. Flown ja immersion käsitteet liittyvät toisiinsa. Immersion kokemuksia voidaan tehostaa viemällä yleisön huomio pois sisäisistä ajatuksista ja tunteista ja suuntaamalla huomio ympäristöön. Interaktiiviset komponentit, multisensorinen stimulaatio ja dynaaminen näyttö voivat myös vaikuttaa flow- ja immersiokokemukseen. (Pan 2021, 20.)

Opinnäytetyöni keskiössä ovat aistit ja aistien herättely tapahtuman kautta ja tapahtumassa. Penny Pan pohtii Pro gradu -työssään, miksi näköaistista on tullut hallitseva aisti näyttelyiden suunnittelussa. Viiden perusaistin lisäksi ihmisellä on useita muita aisteja, kuten kinesteettisiä aisteja, jotka helpottavat ihmisen havaintoja ja ymmärrystä ympäristöstä. (Pan 2021, 1.)

Aistikokemusta tutkineet etnografit ovat omaksuneet kaksi erilaista lähestymistapaa aisteihin. Ensimmäinen keskittyy viiteen aistiin, joita lähestytään kulttuurisena ilmiönä. David Howesin ja Constance Classen edustaman näkemyksen mukaan tavat, joilla käytämme aistejamme ja joilla luomme ja ymmärrämme aistimaailmaa muotoutuvat kulttuurin mukaan. Toinen lähestymistapa perustuu antropologi Tim Ingoldin (2000) työhön, jossa hän kehottaa meitä tarkastelemaan kokemusta jonakin, jota ei voida sanoittaa samoilla verbaalisilla kategorioilla, joilla sanoitetaan viittä aistiamme. Ingold painottaa, että neurotieteilijät eivät näe, että aistikokemukset

olisivat kartoitettavissa viiden aistin käsitteeseen kehon ja aivojen aistikanavina. (Pink, Horst, Postill, Hjorth, Lewis & Tacchi 2016, 21–22.)

Kyberavaruusfilosofina tunnettu Michael Heim (1998) määritteli immersion käsitteen aistinvaraiseksi tunteeksi, joka vie toiseen paikkaan. Viimeisen vuosikymmenen aikana immersion käsitettä on selvennetty korostamalla psykologisia, emotionaalisia ja aistinvaraisia tekijöitä, fyysisistä vuorovaikutusta sekä virtuaalisia ja kuvitteellisia ympäristöjä. Virtuaalitaiteen teoreetikko Ayoung Suh ja uuden median taiteilija Jane Prophet (2018) jakoivat immersiiivisen teknologian neljään kategoriaan aistiärsykkeiden mukaan – visuaaliseen, kuuloon, haptiseen ja liikkeen seurantaan. (Pen 2021, 3–4, 11.)

Japanilainen teamLab on tehnyt vaikuttavia moniaistillisiä teoksia, hyödyntäen teknologian mahdollisuuksia. Tokion teamLab Planets -museon immersiiivisen näyttelytilan ja puutarhojen läpi kuljetaan paljain jaloin, paikoin kahlaten vedessä. Kehon, taiteen ja muiden vieraiden rajojen kerrotaan näyttelyesitteessä katoavan ja tämän elämyksen todetaan tuottavan kokemuksen ykseydestä maailman kanssa. teamLabin perustaja Toshiyuki Inoko toteaa museon verkkosivulla, että kaupunkiympäristöissä näemme itsemme erillisinä maailmasta, ikään kuin meidän ja maailman välillä vallitsisi raja. Raja on näennäinen ja todellisuudessa olemme osa maailmaa ja maailma on osa meitä. (teamLab Planets 2022.)

Tunnelman käsite (ambience) kuvaa usein musiikkia ja ääntä. Yleisemmin termi kuvaa paikan hajaantunutta ilmapiiriä, jota voidaan kuvailla myös kontekstin, tunteen tai vaikutuksen laaduna. Tunnelma (ambience) kuuluu aistinvaraiseen luokkaan, joka ylittää viiden aistin aistimukset. Se tuo yhteen eri aistimukset yhdeksi tuntemukseksi. (Pink, Horst, Postill, Hjorth, Lewis & Tacchi 2016, 33.) Yksi aikamme merkittävimmistä henkisistä opettajista, Eckhart Tolle, totesi Russel Brandin haastattelussa, että käsityksemme todellisuudesta on saanut uuden määreen: menneen, nyt-hetken ja tulevaisuuden rinnalle on tullut virtuaalitodellisuus (Rumble 2022).

Kyseenalaistan omassa opinnäytetyössäni perinteisen esitystilän ja -käytännön. Hyvinvointiin erikoistuneissa tapahtumissakin esitystilat ovat edelleen pääsääntöisesti katsomoja, joiden edessä asiakkaat istuvat tai seisovat. Äänten käyttö on usein hyvin perinteistä teknisesti, eikä immersiiivisiä äänitekniikoita juurikaan käytetä esitystilanteissa. Opinnäytetyöni kartoittaa tapahtuman esityksellistä syvyyssulottuvuutta, eli kuinka vahvistaa koettavaa elämystä esityspaikan tai -tekniikan avulla.

2.4 Festivaalien ja elämysten juurilla

Milka Räisänen kirjoittaa Pro gradu -tutkielmassaan festivaaleista tapana tunnustaa yhteisön olemassaolo. Stanley Watermanin mukaan festivaaleilla juhlitaan jaettuja mytologioita ja arvoja esityksen, yleisön ja paikan vuorovaikutuksen kautta. Festivaalit ovat perinteisesti olleet paikallisen yhteisön tapa juhlia erityisyyttään sekä keino sitoa ihmisiä kotipaikkaansa. (Räisänen 2018, 22, 32.) Tapahtuman paikkavalinta jäsentää myös voimakkaasti sen identiteettiä (Pulh 2022, 66).

Festivaalin teeman valinta helpottaa tapahtumavieraiden samaistumista sen tarinaan. Festivaalin teema voidaan määritellä sen eri osille. Yleinen (pysyvä) teema liittyy usein esim. tietynlaiseen musiikilliseen ankkurointiin. Vuotuinen (vaihtuva) teema liittyy tapahtuman uudistuvaan tarinaan ja vaihtuu uuden tapahtuman kohdalla. Tapahtumapaikkoihin liittyvät teemat (tila) kytkeytyvät eri paikkojen ominaiseen kerrontaan (esimerkiksi esiintymislava). (Pulh 2022, 68.)

Festivaalitarjonnan runsaudesta erottuminen on nykyään vaikeaa ja kilpailu on kovaa. Nykypäivän festivaalien monimuotoisuuden voidaan myös sanoa heijastavan myöhäismodernin elämämme monimuotoisuutta (Karlsen 2007, 1). Tutkijat ovat kuvailleet vuosikymmeniä kestänyttä festivaalien aikakautta festivaalikuumeena, festivaalihulluutena tai festivaalimania ja loppua ei ole näköpiirissä. Festivaalitutkimuksen kohteena on ollut usein katsojan näkökulma, talous- ja matkailuvaikutukset ja tapahtumien imago, kun taas festivaalikokemuksen taustalla vaikuttavaa strategiaa on tutkittu suhteellisen vähän, vaikka kyseessä ovat laajasti tunnetun elämystalouden toteutukset. (Pulh 2022, 62–63.) Festivaalitutkimus on vielä suhteellisen nuori akateeminen ala. Alan tieteellinen tutkimus on koskenut useita eri tieteenaloja, kuten sosiologiaa, taloustiedettä, matkailua ja turismia. Festivaali-ilmiöitä on tutkittu muista kuin taloudellisista näkökulmista muun muassa antropologian, kansatieteen, etnologian ja musiikkikasvatuksen piirissä. (Karlsen 2007, 11.)

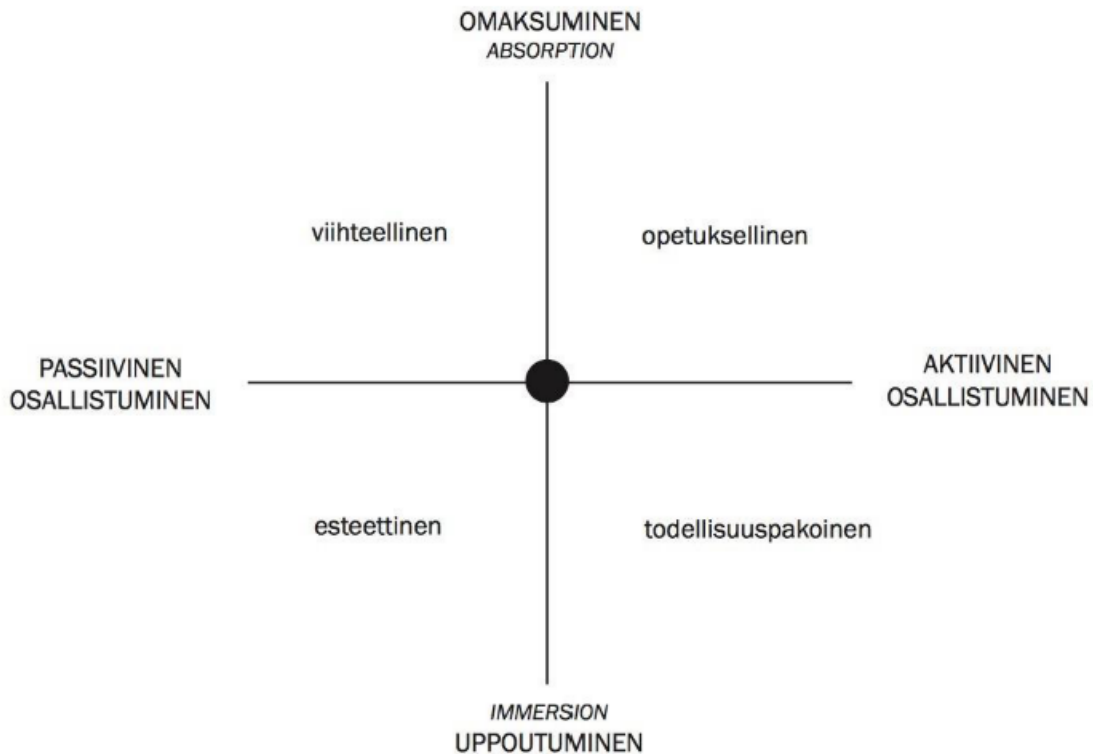
Oskar Tunderbergin maisteritutkielman mukaan kaupalliset festivaalit ovat murroskohdassa, jossa vuosikymmeniäkin vanhojen festivaalien selviytyminen ei ole enää itsestään selvää. Nykyisessä kilpailuasetelmassa pelkkä musiikillinen sisältö ei enää riitä kaupallisille festivaaleille, jolloin festivaaleista pyritään alueaktiiviteetin luomaan kokonaisvaltaisempia elämyksiä, huvia tai kokemuspuistoja. Ilmiön seurauksena saattaa olla, että festivaalien takana olevat paikallisyhdistykset fuusioituvat yhä enemmän taloudellisesti tuotteliaampien kansainvälisten yhtiöiden

kanssa kyetäkseen tuottamaan kansainvälisesti vetovoimaista sisältöä. Tämän seurauksena kotimaisen tapahtuman päätäntävaltaa saatetaan siirtää ulkomaisille yrityksille. (Tunderberg 2021, 16.) Vaarana on pienen ja ainutlaatuisen tapahtuman muuttuminen globaalien ja yhteiskulttuuristen mieltymysten mukaiseksi, kaupalliseksi massatapahtumaksi. Villistä tulee ke-sytetty.

Räisänen pohtii elämyksen perustavaa luonnetta ja sitä, miten se kytkeytyy ihmisen tapaan olla yhteydessä ympäristöönsä. Tunnelman avulla tuotteesta (tässä yhteydessä tapahtumasta) tulee aistillista, kokemuksellista, esteettistä ja kuluttajaa osallistavaa – kokija on kehollisesti ja emotionaalisesti läsnä ympäristössään. Tunnelma sitoo yhteen elettyvän hetken sekä jälkikäteen koetut muistot siitä. (Räisänen 2018, 29–30.) Gadamer (1986) korostaa festivaalittilaisuutta jonaakin, joka nostaa osallistujat pois arkisesta olemisesta ”muuntuneen olemisen tilaan” (Karlsen 2007, 13).

Elämys-sana esiintyi ensimmäisen kerran suomenkielisessä kirjallisuudessa 1544, kun Mikael Agricola Rucouskiriassaan viittasi sillä ”elämään, elämän sisältöön” (Jussila 1998, 38; Itkonen 1992, 103). Lähes 500 vuoden sisällä olemme päätyneet elämysten yltäkylläisyyteen, joka voi johtaa tunnemaailman turtumiseen. Sana elämys on kokenut inflaation. Elämysyhteiskuntateoreetikko Gerhard Schulzen mukaan kaikki me elämme elämysyhteiskunnassa, jonka lähtökoh-tana on tavallinen kuluttaja ja arjen estetiikka. (Schulze 2005, 13–16.) Harriet Urponen korostaa Pro gradu -tutkielmassaan elämyksen henkilökohtaisuutta ja tunnetta, joka liittyy ihmiselle merkitykselliseen kokemukseen. Elämys jättää vahvan muistijäljen. (Urponen 2011, 28–29.) Elämyksen on määritelty olevan mentaalinen matka, joka jättää kuluttajalle muistijäljen jostain ainutlaatuisesta. Ollakseen elämys, festivaalin tulee Tarssasta ja Kylästä (2006: 140–147) mu-kaillen sisältää ainutlaatuisuutta, uskottavuutta, tarinallisuutta, moniaistisuutta, kontrasteja ja yhteisöllisyyttä. (Karpainen & Laaksonen 2013, 47–48.)

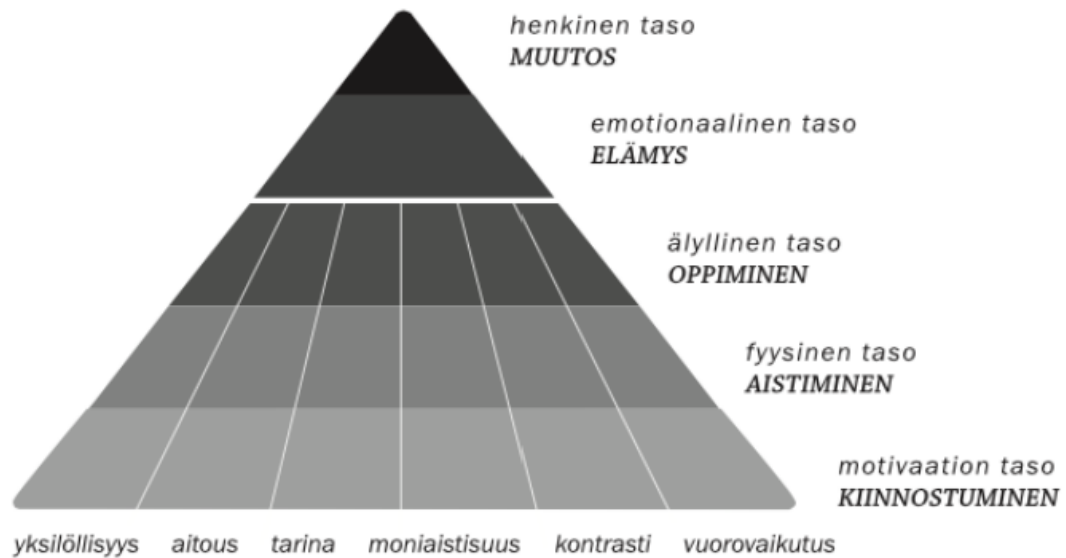
Pine ja Gilmore lähestyvät elämyksen käsitettä neljän ulottuvuuden kautta. Vaaka-akselin ääri-päissä ovat passiivinen ja aktiivinen osallistuminen, ja pystyakselilla ääripäissä ovat osallistu-minen ja uppoutuminen. Akseleiden väleihin asettuvat viihteellisyys, esteettisyys, opetukselli-suus ja todellisuuspakoisuus. Erityyppisissä elämyksissä painottuvat eri ulottuvuudet, mutta kokonaisvaltainen elämys huomioi nämä kaikki. (Pine & Gilmore 1999, 30.) Unilentäjä-tapah-tuman suunnitelmana on tarjota kokonaisvaltainen elämys, jolloin siinä on painotuksia akselin kaikissa ulottuvuuksissa.

KUVA 4. Elämyksen neljä ulottuvuutta (The Sweet Spot (Pine & Gilmore 1999, 30), suomen-
nettu kuvio (Tarssanen & Kylänen 2009, 9).

Itse koen, että elämys voi olla tapahtuma tai tapahtumasarja, joka muuttaa ihmistä. Tähän liittyy vahvasti henkilökohtaisuus ja antautuminen elämykselle. Kyky olla läsnä hetkessä voi auttaa elämyksen kokemista ja syvyyttä. Oman kokemukseni mukaan tätä tukevat läsnäoloa vahvistavat harjoitukset, kuten Eckhart Tollen menestysteos *Läsnäolon voima* opastaa (Tolle 1997).

Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskuksen (LEO) luoma elämyskolmio-malli mahdollistaa erilaisten kulttuuri- ja viihdealan, kuten myös matkailutuotteiden elämyksellisyyden analysoinnin ja ymmärtämisen. Malli on kuva täydellisestä tuotteesta, jonka kaikilla tasoilla ovat edustettuina kaikki elämyksen elementit. Elämyskolmion avulla on mahdollista havainnoida tuotteen kriittiset kohdat tai puutteet, analysoida tuotetta ja löytää tapoja kehittää sitä. Mallin alaosa tarkastelee elämystä tuotteen elementtien tasolla ja yläosa asiakkaan kokemuksen tasolla. (Tarssanen 2009, 11–12.) Käytin elämyskolmio-mallia opinnäytetyössäni benchmarkattavien tapahtumien verkkosivujen tutkimiseen ja tarkasteluun, miten niissä toteutuvat elämyskolmiomallin elementit.

KUVA 5. Elämyskolmio (Tarssanen & Kylänen 2009, 11)

Unilentäjä-tapahtuman suunnitelmaan kuuluu perinteisen kuuntelutilan rikkominen ja uudenlaisen, kokonaisvaltaisen audiovisuaalisen konserttitilan luominen. Kun kulttuurielämys, luontokokemus ja koulutuksellisuus yhdistetään, voi siitä syntyä aivan uudenlainen hyvinvointituote.

2.5 Boutique-festivaalit – elämyksen ja palvelun ero

Elämyksellisyys ja tarinallistaminen ovat synnyttäneet boutique-festivaalien ilmiön. Pienelle kohderyhmälle suunnatut, räätälöidyt tapahtumat houkuttelevat omalla erikoisalallaan. Yleisön arvostaminen näkyy osallistujien asemoimisessa keskiöön, jolloin tuottaja kommunikoi tiiviisti yleisönsä kanssa. Käsite boutique-festivaali esiintyi ensimmäistä kertaa australialaisen Georgia Seffrinin tutkimuksessa lasten taidefestivaalista *The out of the box* (2005). Boutique-festivaalit toimivat vaihtoehtona massatuotantoon kyllästyneille kuluttajille, esiintymällä eettisempinä, autenttisempina ja itsenäisempinä, nostalgisen festivaalikokemuksen lähettiläinä. (Räisänen 2018, 23–24.)

Elämyksellisyyden merkitys tapahtumien keskeisenä vetovoimatekijänä on kasvanut 2000-luvulla kohisten. Perinteinen peltofestivaali kaljakarsinoineen ei enää riitä parempaan palvelutasoon ja wow-efekteihin totuttautuneelle kuluttajalle. Rajatuille ja tiedostaville kohderyhmille suunnatut boutique-festivaalit ovat kasvattaneet suo-

siotaan ja personoitu asiakaskokemus yhdistettynä elämyksiin nousee esiin tapahtuma-ammattilaisten trendimittareissa. (Halunen, J., Dahmane, N. & Pietilä, J. 2017, 1.)

Palvelun ja elämyksen erottaminen on tärkeää elämystä määriteltäessä. Pinen ja Gilmoren (1999) mukaan elämys eroaa palvelusta yhtä paljon kuin palvelu eroaa hyödykkeestä. Tuotettavien palveluiden kohde on asiakas (customer), kun taas elämystuotteen ostajaa kohdellaan vieraana (guest). Kokemuksen räätälöinti, draamallisuus sekä teemoittelu ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka erottavat elämyksen palvelusta. (Tarssanen 2009, 8.) Elämystaloudessa toisin sanoen huomio kiinnitetään asiakkaan kokemuksiin. Elämyksiä tuottaessa asiakas on ikään kuin vieras, kun taas palveluita tuottaessa kuluttaja nähdään asiakkaana. (Uusitalo 2021, 19.)

Boutique-festivaalien vahvuuksina ovat mm. kokijan toimijuuden korostuminen, yleisön tunteminen, arvostaminen sekä haastaminen ja ihmisen näkeminen monipuolisena kokonaisuutena. Toisaalta riskejä voivat olla elitistisyys ja homogeenisyys, joka sulkee yhteisöön kuulumattomia ulkopuolelle. (Räisänen 2018, 31.)

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että festivaaliyleisö voi käyttää läsnäoloaan ilmaisemaan omaa makuaan ja erottamaan itsensä muiden ihmisten mausta. Vaarana on koteloituminen oman siokulttuuriseen taustaan, esimerkiksi tietynlaiseen musiikkigenreen profiloituneen musiikkifestivaalin yleisön osalta. Genrerajoja rikkovat festivaalit voivat houkuttaa laajoja yleisöjä ja rikkoa myös perinteisiä yleisöprofiileja. (Karlsen 2007, 39.)

Oman kokemukseni mukaan monet nykyfestivaalit tarjoavat ylitsevuotavan ohjelmatarjonnan (esimerkiksi Tallinn Music Week tai massiivinen South by Southwest), jonka vastakokemuksena kävijälle syntyy ”festivaaliähky” – on vaikea valita tai löytää itselleen sopivia esityksiä, ne saattavat jäädä löytämättä tai halu löytää ne lopahtavat. Vaikka nämä tapahtumat vetoavatkin haluumme löytää henkilökohtaisesti merkityksellisiä helmiä, huomaan itseni kaipaavan yksinkertaisuutta ja vähemmän -lähestymistapaa.

2.6 Kokeilukulttuuri tapahtumassa

Tapahtumat monipuolistavat kulttuurin ja taiteen kenttää sekä alueellista kulttuuritarjontaa toimimalla kokeilu- ja innovaatioalustoina (Kainulainen 2016, 200). Tapahtumat ovat myös taiteilijoiden ja eri alojen asiantuntijoiden kohtaamispaikkoja. Niiden kautta syntyy uusia projekteja,

kontakteja ja ideoita. Taiteilijoille ne ovat alustoja testata, kehittää ja markkinoida töitään (Silvanto 2016, 15). Ne ovat kulttuurilaitoksillekin helppo keino leikitellä ja poistua hetkeksi omalta mukavuusalueelta ja kokeilla jotakin uutta (Metsälä 2019, 12).

Tapahtumamuotoisesti on matalampi kynnyks kokeilla – kertamuotoisuus ja lyhytaikaisuus minimoi riskejä, kun kokeiluun ei tarvitse panostaa resursseja samalla mitalla, kuin esimerkiksi näyttelytuotantoon tai muuhun pysyvämpään toimintamuotoon. Yleisö saattaa olla tapahtumissa avoimemmin mielin liikkeellä hakemassa jotakin uutta ja yllätyksellistä, jolloin se on valmis ottamaan sisällön suhteen enemmän riskejä, kuin muun kulttuuritarjonnan parissa (Silvanto 2016, 14). Monilla taiteen- ja kulttuurinaloilla tapahtumat tuovat esille uudenlaisia taiteenalueita, muotoja ja kokeiluja (Herranen & Karttunen 2016, 8). Tapahtumissa kokeiluista, toimiviksi todetuista sisällöistä voi kokeilujen onnistuessa syntyä pysyviä osia palvelutarjontaan. Jotta tapahtumien taso ja toteutus on laadukas ja ammattimainen, on tarpeen tehdä yhteistyötä alan ammattilaisten kanssa. (Metsälä 2019, 27.)

Useat tapahtumat ovat olleet alkutaipaleellaan undergroundia ja jotkut niistä ovat myös säilyneet underground-tapahtumina. Oskari Tundenberg kirjoittaa maisterityössään undergroundista seuraavasti:

Undergroundissa nauru on siis symboli leikille – itsetarkoitukselliselle taiteelle – kapitalismista piittaamattomalle tekemiselle, jossa luovuus ja arvot asetetaan rahan ja maineen edelle. Nauru on paitsi samanhenkisten ihmisten kanssa todellisen minuutensa toteuttamisesta kumpuavaa iloa, myös onnellisuutta, joka kumpuaa oman utopiakäsityksen hetkittäisestäkin realisoitumisesta taiteen välityksellä. Undergroundissa nauru on portti henkilökohtaiseen vallankumoukseen, sisäiseen muutokseen, joka saa kipinän vierailusta vaihtoehtoiseen maailmaan. (Tundenberg 2021, 2.)

Tässä yhteydessä tuon esiin underground-käsitteen, sillä opinnäytetyössäni vertailuni kohteena olevat tapahtumat, Ärjän taidefestivaali ja Hiljaisuus-festivaali, sekä oma tapahtumasuunnitelmani sijoittuvat sisällöltään ja rahoitus pohjaltaan lähelle underground-kulttuuria. Tutkimissani tapahtumissa korostuu epäkaupallisuus, ja niiden taiteessa sekä tapahtumapaikoissa ilmenee yllättävyyden elementtejä.

2.7 Arvot ja palvelulupaus (missio)

Palvelulupauksessa kiteytetään palvelun sisältö markkinoivin sanamuodoin. Siitä pitäisi selvittää kenelle palvelu on tarkoitettu, mihin tarpeeseen se vastaa ja mikä on sen ydinsisältö. Lisäksi

palvelulupauksesta pitäisi käydä ilmi mitä hyötyä palvelusta on asiakkaalle. Tuotteen palvelulupaukseen ja tuotekuvaukseen sisältyvät myös tuotteesta saatavat hyvinvointivaikutukset ja niiden sanoittaminen. (Pääjoki & Tikkaaja 2018, 21.)

Sekä arvolupaus että palvelulupaus kulkevat hankkeen matkassa sen alkupisteestä loppuun saakka, toimien koko projektia ohjaavana tekijänä. Asiakaslupauksen tulee toteutua käytännössä jokaisessa palvelupolun kohdassa (Nordfors & Yamano 2021, 22). Kokemukseni media-alalta ja tuotannoista on osoittanut, että arvo ja palvelulupaus ovat verrannollisia mediatuotantojen premissiin, joka on hyvä sanoittaa heti projektin käynnistyttyä. Premissi toimii ikään kuin majakkana läpi koko tuotannon ja hyvin sanoitettuna se on apuna hankalissa tilanteissa, kun täytyy tehdä valintoja tai tarkentaa näkökulmaa. Arvo- ja palvelulupaus, kuten myös premissi pitävät myös asiakkaan lähellä koko prosessin ajan.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni tutkimusmenetelmistä, joita ovat puolistrukturoidut teemahaastattelut, benchmarkattavien tapahtumien verkkosivujen dokumenttianalyysi, sekä teoreettinen tietopohja. Unilentäjä-tapahtumakonseptin yhteydessä nostan esiin Kansallisen kulttuuriperintöstrategia 2022–2030:n (Opetus- ja Kulttuuriministeriö 2024).

3.1 Benchmarking, eli vertailukehittäminen aineistonkeruumenetelmänä

Vertaismenetelmässä olennaista on vertaisuus, joka mahdollistaa tasaveroisen dialogin saman kokemuksen jakavien ihmisten kanssa. Benchmarking menetelmänä mahdollistaa vuoropuhelun, jonka avulla voi peilata ja jakaa kokemuksia yhdessä. Menetelmänä se sisältää hyvien käytäntöjen analyysin, toteutuneiden faktojen tutkimisen sekä näiden pohjalta tehdyt johtopäätökset ja lopulta oppimisen. (Seppänen-Järvelä 2005, 12, 37.)

Vertailukehittäminen on systemaattista vertailua, arviointia ja oppimista hyvistä käytännöistä muilta organisaatioilta. Tavoitteena on kerätä kokemukseen pohjaavaa näkemystä, jota soveltamalla voidaan kehittää omaa toimintaa. Kehittämiskohteen ja teeman rajaaminen auttavat pääsemään nopeammin tärkeiden asioiden ytimeen. Lisäksi tärkeitä tekijöitä vertailukehittämisessä ovat oman toiminnan arviointi ja sopivien vertaiskumppanien löytäminen. (mt., 14–15.)

Opinnäytetyössäni olennainen tapa lähestyä vertailukehittämistä on esikuva-arviointi. Vertailtavat tapahtumat ovat toimineet useita vuosia ja näin ollen järjestäjillä on ollut mahdollista kokeilla erilaisia käytäntöjä ja tapoja järjestää tapahtumaa. Oma tapahtumani on konseptiasteella, eli käytännön kokemukset ja niiden reflektointi puuttuvat. Haasteena vertailukehittämiselle näen omassa opinnäytetyössäni vertailtavien tapahtumien erilaisuuden, koon ja ympäristön. Kaikkia vertailtavia tapahtumia yhdistää kuitenkin paikan merkitys tapahtumassa ja yleisölle luotu tunne vapaudesta kokea tapahtuma kuten itse parhaaksi näkee. Kun tapahtuma levittyy suhteellisen laajalle alueelle ja ohjelma sisältää paljon yllätyksellisiä elementtejä, on mahdollista kokea tapahtumakävijänä tunne löytöretkeilystä, saada onnistumisen kokemus *juuri minulle* luodusta elämyksestä.

Vertailtavat esikuvatapahtumat opinnäytetyössäni ovat Hiljaisuus-festivaali, Tallinn Music Week ja Ärjän taidefestivaali.

3.2 Puolistrukturoidut teemahaastattelut ja niiden toteutus

Opinnäytetyöni haastattelututkimus suoritettiin valikoitujen festivaalien järjestäjille puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla alkuvuodesta 2023. Lisäksi käytin aineistona 2016 Tallinnassa toteutumatonta podcast-sarjaa varten tehtyä haastattelua.

Selvitettäessä erilaisten henkilöiden asenteita, mielipiteitä, kokemuksia, havaintoja yms. tarjoutuvat tutkimusvälineeksi erilaiset haastattelut ja kyselyt. Haastattelu määritellään tutkijan ja vastaajan (informantin) väliseksi keskusteluksi tai yhteistoiminnaksi kahden ei-samanlaisen roolin omaavan osallistujan välillä. Siinä toinen kysyy ja toinen vastaa. (Maykut & Morehouse 1994, 80.)

Haastattelun metodisena etuna voidaan pitää sitä, että haastateltaviksi valikoidaan henkilöitä, joilla tiedetään olevan kokemusta tutkittavasta ilmiöstä ja tietoa aiheesta. Tällöin voidaan puhua tarkoituksenmukaisesta, harkinnanvaraisesta näytteestä. Haastattelutilanteen joustavuus mahdollistaa tutkijalle tutkimuskysymysten suuntaamisen tiedonkeruun aikana tutkimuskysymyksen kannalta olennaiseen suuntaan. Tutkijan tulee luoda haastattelutilanteeseen luottamuksen ilmapiiri. Haastattelutilanteessa tutkijan on kyettävä kysymisen lisäksi aitoon kuuntelemiseen. (Juuti & Pusa 2020, 101–102, 106.) Olen itse huomannut, että muistiinpanojen tekeminen kesken haastattelun saattaa häiritä tutkittavan keskittymistä, jolloin pyrin rajoittamaan niiden tekemistä.

Haastattelutyypeistä voidaan erottaa muun muassa strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, avoin haastattelu ja syvähaastattelu. Tutkija laatii haastattelukysymykset etukäteen strukturoidussa haastattelussa. Kysymysten muoto ja järjestys vakioidaan, jolloin ne voidaan esittää kaikille tutkittavilla samalla tavalla, samassa järjestyksessä. Strukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehdot on luotu etukäteen ja haastateltava valitsee annetuista vaihtoehdoista. Puolistrukturoitu haastattelu on strukturoitua vapaampi, jolloin kukin haastateltava voi sanoittaa itse näkemyksensä tutkimuksen keskeisiin asioihin. Teemahaastattelulla tutkija syventää ymmärrystään ilmiöstä. Teemahaastattelussa tutkittavaa kannustetaan puhumaan tutkittavasta aihepiiristä melko vapaasti. Teemahaastattelun onnistuminen edellyttää tutkijan riittävä ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä ja sen elementeistä. Teemojen suunnittelu on olennaista ja kysymysten avulla tutkija pyrkii ymmärtämään ilmiötä ja sen merkitystä. Faktakysymysten ohella tutkija voi käyttää intuitiivisia ja kokemusperäisiä havaintoja

kysymystensä pohjana. Valittujen teemojen on tarkoitus tuottaa mahdollisimman laaja-alaista aineistoa, jonka tutkija kykenee tulkitsemaan teorian avulla. (Juuti & Pusa 2020, 106–107, 108.)

Vuonna 2016 Tallinnassa tekemäni haastattelun teemat eroavat jonkin verran 2023 haastattelusta, koska haastattelua ei toteutettu siinä vaiheessa opinnäytetyötä varten. 2023 toteutettujen haastatteluiden teemoja olivat muun muassa tapahtumaympäristön suhde tapahtumaan, paikan merkitys tapahtumalle, asiakaspalaute ja -kokemukset poikkeavista esitysympäristöistä, teknologian rooli esitystilanteissa, elämyksen henkilökohtaisuus ja tapahtuman ainutlaatuisuuden elementit.

Benchmarkkasin tapahtumia ja valitsin haastateltavaksi tapahtumajärjestäjiä, jotka ovat toteuttaneet tapahtumia perinteisistä tapahtumista poikkeavissa ympäristöissä, kuten saarella, lappilaisessa kylässä tai käyttämällä kokonaista kaupunkia tapahtumapaikkana. Haastateltavilta pyrin saamaan vastauksia siihen, miten he näkevät ympäristön vaikutuksen tapahtumakävijän kokemukseen tapahtumasta ja siihen tuotetusta taiteesta. Tutkimukseni keskiössä on myös ihmisen ja ympäristön suhde ja vuorovaikutus, sekä voidaanko syventää kokemusta luontoyhteydestä viemällä taidekokemus luonnonympäristöön.

Haastatteluihin valmistautuminen ja niiden toteutus

Lähestyin sähköpostilla haastateltavia henkilöjä tammikuussa 2023. Haastateltavat vastasivat nopeasti ja sain sovittua haastattelut tammi-helmikuulle 2023. Lähetin haastateltaville lomakkeilla tiedotteen tutkimuksesta, selosteen henkilötietojen käsittelytoimista ja suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelut toteutin Microsoft Teamsin välityksellä etäyhteydellä. Tallensin haastateltavien suostumuksen heti haastatteluiden alussa. Valitsin etähaastatteluiden toteutukseen Zoom-tallentimen. Käytin Zoom-tallenninta, koska olen oppinut luottamaan siihen Ylelle tekemieni haastatteluiden yhteydessä.

Haastattelin 2016 Tallinnassa Tallinn Music Weekin silloista johtajaa Helen Sildnaa, sekä tapahtuman silloista viestintäjohtajaa Maris Hellrandia englanniksi. 2023 keväällä otin yhteyttä Helen Sildnaan ja Maris Hellrandiin ja pyysin heiltä suostumusta käyttää haastatteluani osana opinnäytetyötäni ja lupaa mainita heidän nimensä tässä yhteydessä. Molemmat haastateltavat antoivat luvan tähän. Tämä haastattelumateriaali tallennettiin minun ja Kai Rantalan toteuttamatonta podcast-sarjaa varten Zoom-tallentimella ja AKG C522 ENG -mikrofonilla. Sarjan suunnitelmana oli kartoittaa poikkeuksellisten tapahtumien vaikuttajia ja heidän vaikuttimiaan tapahtumien taustalla.

Haastatteluiden litterointiin käytin Microsoft Wordin litterointiohjelmaa, joka poimi äänen Zoom-tallentimen nauhoituksesta tehdystä tiedostosta. Haastatteluiden toistamiseen käytin pientä JBL:n kaiutinta. Jouduin tekemään jonkin verran käsityötä haastatteluiden tarkentamisessa, koska litterointiohjelma ei tunnistanut oikein kaikkia sanoja. Tämä toistui erityisesti niillä haastateltavilla, jotka eivät sanoneet kokonaisia lauseita, tai jotka käyttivät puheessaan murretta. Sildnan ja Hellrandin englanninkielisen haastattelun käänsin itse.

Haastatteluiden analysointivaiheessa palasin tutkimuskysymysteni ja teoreettisen viitekehyksen pariin, joiden kautta kävin läpi haastatteluaineistot ja nostin niistä esiin vastauksia ja löydöksiä tutkimuskysymyksiini.

Teemoittelin tutkimuskysymykseni ja loin teemojen mukaan kirjainkoodit. Kävin haastattelut läpi ja merkitsin ne kirjainkoodeilla. Koodimerkit ovat valitun tekstin sisään kirjattuja muistiinpanoja tekstikohdan tulkinnasta (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 141–142). Koodit ovat kirjainyhdistelmiä, jotka on rakennettu avainsanoista. Omassa tutkimustyössäni tällaisia teemoja olivat tutkimuskysymyksistäni nousseet teemat, kuten paikan rooli (PAIRO), immerssiiviset elementit (IMER) ja moniaistisuus (MONAIST). Haastatteluiden koodaamisen jälkeen poimin teemakoodatut tekstikohdat erilliseen tiedostoon teemoittain, yhdistäen eri haastattelut saman teeman alle. Kiinnitin huomiota tässä vaiheessa tiettyjen teemasanojen määrälliseen esiintymiseen, tarkastellen kriittisesti näiden merkitystä johtopäätöksiini.

3.3 Valikoidut tapahtumat ja haastatellut henkilöt

Tallinn Music Week: kohti kokonaisvaltaisia elämyksiä – Helen Sildnan ja Maris Hellrandin haastattelu

2009 perustetun Tallinn Music Weekin tavoitteena oli alun perin tukea lahjakkaita virolaisia muusikoita, jotka eivät saaneet riittävästi näkyvyyttä koti- ja ulkomailla. Helen Sildan (2016) mukaan festivaali tuntui käytännölliseltä tavalta tehdä jotain hyödyllistä ja vaikuttavaa nopeasti. Tapahtuma on lanseerannut termin musiikkidemokratia, joka tarkoittaa, että siellä työkennellään parempien mahdollisuuksien puolesta lahjakkaille ihmisille.

Festivaali kehittyi paikallisesta tapahtumasta alueelliseksi (mm. Suomi, Latvia, Liettua, Venäjä) ja lumipalloefektin lailla kansainväliseksi tapahtumaksi. Sildnan (2016) mukaan tiimi ja hän kasvoivat tehtävien myötä.

Festivaali on ulkoistanut useita toimintoja, kuten taiteen ja designin esittelyn, ruokaelämykset ja artesaanioluet. Haluamme nostaa esiin myös näitä lahjakkaita osaajia ja tekijöitä, Sildna (2016) toteaa.

Helen Sildan tausta on musiikin promotiossa ja viestinnässä, ja hänellä on ollut merkittävä rooli virolaisten nousevien artistien urien tukemisessa. Journalistisen taustan omaava Maris Hellrand on Sildnan mukaan Viron epävirallinen pr-päällikkö, jota pyydetään aina apuun, jos maassa on mitään suurempia tapahtumia, jotka koskevat teknologiaa, politiikkaa tai uutisia.

Helen Sildnan ja Maris Hellrandin Tallinnassa 2016 tehdystä haastattelusta kehkeytyi yli kolmen tunnin inspiroiva ja pohdiskeleva keskustelu festivaalin eetoksesta. Osallistuin Tallinn Music Weekin ensimmäiseen tapahtumaan 2009 ja sen jälkeen olen vierailut tapahtumassa usean kerran. Lisäksi vierailin tapahtuman ”sisarfestivaalilla”, Station Narvassa, kun se järjestettiin ensimmäisen kerran 2018 ja toisen kerran syksyllä 2023. Tallinn Music Week ja Station Narva ovat malliesimerkkejä boutique-festivaaleista ja siitä kuinka luodaan paikan ehdoilla toimiva festivaali.

Vaikka Tallinn Music Week onkin kaupunkifestivaali, niin halusin benchmarkata sen omaan opinnäytetyöhöni esimerkkinä päämäärätietoisesta boutique-tapahtuman kasvattamisesta erityiselle ja vaativalle kohderyhmälle. Tapahtuman taustalla vaikuttavat missio ja arvot näkyvät kävijälle viestinnän, artistien ja tapahtuman ulkoasun kautta. Vaikka tapahtuma on ensisijaisesti musiikkifestivaali, niin sen tarjonta kattaa monialaisesti eri taiteen ja tieteen muotoja, sekä ruoka- ja juomakulttuuria. Olen seurannut tapahtuman kasvua 2009 alkaen n. 4000 kävijän tapahtumasta aina yli 36 000 kävijän tapahtumaksi huippuvuotena 2017 (Tallinn Music Week 2017). Tapahtuman vaivaton monimuotoisuus on hämmästyttänyt minua ja se, että se on lukuisista tapahtumapaikoista huolimatta onnistunut luomaan yhteisöllisen tunnelman. Tallinn Music Week edustaa opinnäytetyössäni boutique-festivaalin malliesimerkkiä, joka kommunikoi ympäristön, kaupunkitilojen ja kävijöiden kanssa luontevasti. Se on vahvasti paikkatietoinen festivaali. Oma kokemukseni ensimmäisestä tapahtumasta oli löytöretkeily, kun kaiken festivaalirunsauden keskeltä löysin juuri minua puhuttelevia artisteja ja esityksiä, joista en ollut kuullut aiemmin. Tunsin tehneeni merkittäviä löytöjä, jotka koskettivat minua henkilökohtaisella tasolla, kauaskantoisesti.

Ärjän taidefestivaali: Antiteesi massafestivaaleille – Veikko Leinosen haastattelu

Haastattelin kajaanilaisen 2014 perustetun taiteilijakollektiivi Vaaran tuottaja Veikko Leinosta helmikuussa 2023. Kollektiiviin kuuluu 23 taiteilijaa ja sillä ei ole määrättyä johtajaa. Leinosen (2023) mukaan kollektiivi palvelee itsenäisiä taiteilijoita. Kollektiivin työskentelytapana on ollut perustaa tuotantopari, jolla on assistentti. Vaara-kollektiivi järjestää heinäkuussa yhden viikonlopun yli kestävästä Ärjän taidefestivaalia Oulujärven Ärjänsaarella.

Ärjänsaari toimi UPM-Kymmene Oyj Kajaani Oy:n työntekijöiden lomaviikkipaikkana. 2017 Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osti saaren valtiolle luonnonsuojelualueeksi ja näin se päättyi Metsähallituksen luontopalveluiden hallintaan. Ärjänsaaren historia juontaa juurensa aina lappalaisten laidun- ja riittipaikoista, 1860-luvun merirosvojen tukikohtiin ja lomailukäyttöön 1920-luvulta lähtien (Yle Uutiset 2017).

2018 heinäkuussa ensimmäisen kerran järjestetty Ärjän taidefestivaali on profiloitunut retkeileväksi, ekologisiin teemoihin keskittyväksi, esittävän taiteen tapahtumaksi (Vaara-kollektiivi 2023). Leinonen (2023) toteaa tapahtuman olevan myös ehdotus toisenlaiseksi festivaaliksi, jonka lähtökohta ei ole massojen kerääminen tai isojen, tilapäisten rakenteiden rakentaminen, joiden sisällä on mahdollisuus kuluttaa mahdollisimman paljon, mahdollisimman lyhyessä ajassa ja aiheuttaa ”paikallinen ympäristökatastrofi”. Festivaalikävijöitä ei myöskään palvella valmiiksi, vaan asiakkaat tulevat Ärjän taidefestivaaliin retkeilemään. Leinosen mukaan Ärjässä on haluttu purkaa perinteisen tapahtuman asetelma, jossa asiakas on palveltava ja festivaalijärjestäjä on palvelija. Toisin sanoen kävijät joutuvat näkemään vaivaa ollakseen tapahtumassa ja kävijän tulee ottaa itse vastuu omasta olemisestaan. Saarelle ei tule sähköä, eli ainoat virtalähteet ovat aurinkosähköpohjaiset akut ja latauspaikat, joilla kävijät voivat ladata puhelimiaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että festivaalin musiikkiesitykset ja muut esitykset ovat akustisia.

Itse vierailin Ärjässä kesällä 2022. Vaikken päässyt kokemaan taidefestivaalia, niin koin Ärjän saaren erityisyyden. Oulujärven ja Ärjänselän sinisyys näyttäytyi minulle matkalla saareen höyrylaiva S/S Koudalla. Ärjän saaren vertaukset Kalifornian Big Surin tai Ranskan Rivieraan tulivat lunastetuksi, kun saaren hiekkatormät näyttäytyivät laivaan. Vierailijan on helppo eläytyä saarella järjestettävän festivaalin erityislaatuisuuteen aivan tavallisenakin päivänä.

Ärjän taidefestivaalia pyörittää n. 10–15 henkilöä Vaara-kollektiivista. Ärjän taidefestivaali on profiloitunut alkumetreiltä, 2018 alkaen, ekologiseksi tapahtumaksi. Yksi määräävä tekijä on

se, että tapahtumapaikkana on luonnonsuojelualue. Leinonen (2023) viittaa haastattelussa myös kainuulaisiin taiteentekemisen perinteisiin, joissa taide-elämyksiä on viety erilaisiin luontolo-kaatioihin, kuten mättäille ja soille esimerkiksi Reijo Kelan taideprojektien tyyliin. Ärjän taidefestivaali järjestetään 2022 festivaalin jälkeen joka toinen vuosi.

Leinosen (2023) mukaan Ärjän festivaalin ydinajatuksena on ollut luoda tietynkokoiselle yleisömäärälle suunnattu, tiukasti teemoitettu erikoisfestivaali, joka voisi herättää mielenkiintoa laajasti, myös Suomen ulkopuolella. Yksi, paikallinen veneyrittäjä kuljettaa festivaalivieraita viikonlopun aikana tapahtumaan, jolloin se rajaa yleisömäärän 200–300 henkilöön.

Tapahtuman rahoitus ei ole mahdollista toteuttaa pelkillä lipputuloilla, jolloin sen kylkeen on pitänyt hankkia muita rahanlähteitä, kuten perustamiseen hankittu Oulujärven Leader-rahoitus, Metsähallituksen yhteistyöhanke, Suomen kulttuurirahaston Kainuun rahaston apuraha, sekä Taiteen edistämiskeskuksen toiminta-avustus. Festivaali ei markkinoi itseään markkinointikampanjoilla, vaan käyttää lähinnä sissimarkkinointia ja sosiaalisen median kontakteja.

Jokainen kävijä tuo itse tapahtumaan ruoat ja majapaikkansa. Tapahtuma tarjoaa asiakkailleen kuljetuksen ja ainutlaatuisen ohjelman. Festivaali yhdistää toisilleen tuntemattomat ihmiset viikonlopun ajaksi henkeäsalpaavan kauniissa maisemissa ja yksinkertaisissa olosuhteissa.

Ärjän tunnekartta: Mikä on paikan ääni? - Nina Luostarisen haastattelu

Haastattelin väitöskirjatutkija Nina Luostarista tammikuussa 2023. Luostarisen väitöskirja, Paikkaleikkejä ja leikin paikkoja – leikillisillä paikkainterventioilla kohti paikkaempatiaa, julkaistiin joulukuussa 2023 (Luostarinen 2023b). Luostarisen tutkimustyön aiheena ovat taiteelliset leikilliset interventiot ja kuinka ne vaikuttavat ihmisten paikkakokemuksiin. Väitöskirjansa aineistona Luostarinen käytti kahta Humakin hanketta, Mätäsmetäs ja ”Lights on” -hankkeita, jotka toteutettiin yhteistyössä Metsähallituksen kanssa. Mätäsmetäs-hankkeessa uudelleentulkittiin luontoympäristössä ikonisia suomalaisia metsää käsitteleviä kirjallisia, sekä kuvataiteen teoksia. Lights on -projektissa toteutettiin erilaisia taideinterventioita kulttuuriperintökohteisiin, lähinnä linnan raunioille. Vaara-kollektiivin Veikko Leinonen oli mukana hankkeissa sparraajana. Seurattuaan Vaara-kollektiivin järjestämää ensimmäistä Ärjän taidefestivaalia 2018 sosiaalisen median kautta, Luostarinen halusi ehdottaa omaa, yhteisöllistä taideprojektiaan 2019 Ärjän taidefestivaalille. Näin syntyi idea Ärjän tunnekartasta. Luostarisen (2023a) mukaan kuvien avulla voi olla helpompi ilmaista vaikeasti sanallistettavia tunteita, joita

jokin paikka saattaa herättää. Tunnekartan taustana ovat Luostarisen mukaan käsitteet leikin elämyksestä, paikan tarinallisista kerroksista ja paikkoihin liittyvistä tunteista.

Luostarinen hankki projektiinsa lahjoituksena satamäärin päiväsvanhoja kertakäyttökameroita. Muoviset turkoosivaaleanpunaiset kamerat kutsuivat taidefestivaalin kävijöitä leikkimään. Tehtävänantona oli kuvata Ärjän saaren, ja siellä tapahtuvan Ärjän taidefestivaalin aikana kävijöissä heränneitä tunteita, sekä leikkiä mittakaavavoilla ja perspektiivillä. Luostarisella oli tiedossaan vain jaettujen kameroiden numerot. Kuvaajat säilyttivät anonymiteettinsä ja ihmiset saattoivat vaihdella kameroita keskenään. Noin 100 kävijää otti kamerasäilytyksensä ja Luostariselle palautui 90 kameraa. Kuvia kertyi noin 2000 ruutua, jotka Luostarinen skannasi ja jaotteli teemoihin, kuten kohti taivasta, yksityiskohtia, eläimiä saarella, horisontti ja yksin maisemassa. Kuvat oli jaettu viiteentoista eri kategoriaa, joista hän teki karttamerkkit mosaikkitekniikalla. (Luostarinen 2023a.)

Luostarinen (2023a) puhuu Ärjän saaren ”sinisestä tunnelmasta”, joka on jollain tavalla pyhä, hiljainen ja koskettava. Ärjän saaren tiedetään olleen saamelaiden vanha riittipaikka. Luostarinen kuvailee, että saarella on omintakeinen taika ja rytmi. Siellä on koettavissa menneisyyden klangi, jota on vaikea sanoittaa. Ärjässä on tunnelma, joka suostui tallentumaan filmikameralle, mutta jota on vaikea tavoittaa kännykkä- tai digikameralla, Luostarinen toteaa.

Luostarisen koostama Ärjän tunnekartta oli esillä Ärjän saaren lisäksi Kajaanissa Lussituvassa ja Kainuun museossa. Kainuun museossa Luostarisella oli rinnakkain vanhoja arkistokuvia Ärjän saaresta siltä ajalta, kun se oli metsäteollisuusfirman virkistysaarena. Keskiöön näyttelyssä nousi tunnekartan teema ”yksin maisemassa”. Luostarinen (2023a) puhuu muutoksesta, joka on tapahtunut 50–60-lukujen yhteisöllisyydestä kohti yksilökeskeisyyttä, jopa ollessamme luontokohteissa. Luostarinen tiivistää Ärjän tunnekartan kantavaksi ajatukseksi sen, että yksittäisillä teoilla on merkitystä, jotta tunnekartan kaltainen kokonaisuus voi syntyä. Muutos voi tapahtua ja kokonaisuus näkyä vasta, kun toimimme yhdessä, siirrymme egosentrisyydestä ekosentrisyyteen. Ärjän tunnekartta palkittiin 2021 vuoden maisematekona Kainuussa.

Hiljaisuus-festivaali: Nykysirkusta ja -säveltaidetta Kittilän Kaukosen kylässä – Joonas Martikaisen haastattelu

Haastattelin Hiljaisuus-festivaalin toiminnanjohtaja Joonas Martikaista helmikuussa 2023. Hiljaisuus-festivaali on Kittilän Kaukosen kylässä vuosittain, kesäkuussa järjestettävä nykysirkuksen ja -säveltaiteen tapahtuma, jonka toteuttamisesta vastaa Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry.

Festivaalin ytimessä on vuorovaikutus ja kommunikointi paikallisten ihmisten kanssa. Hiljaisuus-festivaali on esimerkki tapahtumasta, joka on onnistunut asettautumaan erityiseen paikkaan, tässä tapauksessa pieneen kyläyhteisöön, yhteistyössä kyläläisten kanssa. Tämä on ollut Martikaisen (2023) mukaan pitkä prosessi ja se on vaatinut 10 vuotta synnyttääkseen festivaalin nykyisen identiteetin ja tapahtuman toimivan organisaatiomallin.

2012 perustetun yhdistyksen toimintaan kuuluu myös esittävän taiteen uusien teosten toteutusta tukeva Hiljaisuus-residenssi ja ympärivuotinen esitys- ja konserttitoiminta, jonka keskeisin tapahtumakonsepti on Seasons of Silence Kittilän Särestöniemessä (hiljaisuusfestivaali.fi 2023). Nelipäiväiseen Hiljaisuus-festivaaliin osallistuu noin 1500 kävijää eri puolilta Suomea, sekä ulkomailta. Martikaisen (2023) mukaan kaikki esitykset toteutetaan sisätiloissa, koska säveltaide ja sirkus vaativat sitä. Tämän toteuttaminen vaatii runsaasti tekniikkaa ja kalustojen kuljettamista. Festivaalitiimissä on noin 100 henkeä, jotka tulevat pääosin Kittilän ulkopuolelta. Martikainen toteaa, että Kaukosen kylä on tavallaan antenni, jonka kautta kaikkien tiimiläisten ajatustoiminta liikkuu. Festivaalin nimi, Hiljaisuus, syntyi vastapariksi perinteisen festivaalin mielikuvalle. Martikainen kiteyttää festivaalin ydintehtäväksi erilaisten ihmisten, kulttuurien, tekijöiden ja praktiikoiden, sekä säveltaiteen ja sirkuksen yhteen tuomisen.

Hiljaisuus-festivaalin tukijoita ovat mm. paikallinen maansiirtoyritys ja kultakaivos. Näiden ja muiden yritysten, kuten hiihtokeskuksen ansiosta, Kaukosen kylässä on toimiva kyläkoulu ja perheet ovat hyvinvoivia Martikainen (2023) toteaa. Rahoitusta voidaan tarkastella paikkakunnan elinvoimaisuuden näkökulmasta, tai tukijoiden eettisyyden kannalta. Laajassa mittakaavassa kaiken rahoituksen pohjana ovat kollektiiviset veroeurot. Yhdistys haluaakin olla dialogissa mukana ja pyrkii ymmärtämään rahoituksen syy-seuraussuhteita. Toiveena on, että dialogin kautta voidaan rakentaa tapahtumalle kestäviä toimintamalleja pitkäjänteisesti.

3.4 Dokumenttianalyysi

Dokumenttianalyysin materiaaleja voivat olla mm. litteroidut haastattelut, verkkosivut, artikkelit, vuosikertomukset, markkinointimateriaalit, palaverimuistiot, puheet, raportit ja muut kirjalliset materiaalit. Dokumenttien järjestelmällisen analyysin tavoitteena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ja kehitettävästä asiasta. Analyysin tarkoituksena on lisätä tutkittavan asian informaatioarvoa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 136.)

Dokumenttianalyysin kaksi keskeistä analyysitapaa ovat sisällön analyysi ja sisällön erittely. Tässä tutkimuksessa käytän sisällön analyysiä, jonka tavoitteena on tunnistaa sanallisesti kuvattujen dokumenttien tekstin merkityksiä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 137.) Opinnäytetyöni analyysiyksikkönä käytän haastatteluista ja vertailtavien toimijoiden verkkosivuilta esiin nousevia teemoja. Peilaan näitä elämyskolmio-malliin. Käytän työssäni laadullisen työn yleistä mallia, jossa aineiston keräämisen ja valmistelun jälkeen olen pelkistänyt aineiston, tunnistanut aineistossa toistuvia rakenteita (teemat) ja tulkinnut niitä, sekä tarkastellut kaikkia edeltäviä vaiheita kriittisesti.

Kehittäjän tulee laatia eri havainnoista ja tuloksista synteetit, jotka antavat selkeät ja perustellut vastaukset aiemmin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kehittämistyön suositukset laaditaan näiden synteetien perusteella. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 144.)

Käytin opinnäytetyössäni dokumenttianalyysiä vertailtavien tapahtumien verkkosivujen tutkimiseen ja selvitin kuinka ne ilmentävät elämyskolmiomallin elementtejä.

4 DOKUMENTTIANALYYSI: VERTAILTAVIEN TAPAHTUMIEN VERKKOSIVUT PEILATTUNA ELÄMYSKOLMIOMALLIN ELEMENTTEIHIN

Yksilöllisyyden elementti

Vertailtavien tapahtumien ainutlaatuisuus ja ainutkertaisuus vastaavat yksilöllisyyden elementtiä. Ärjän taidefestivaalin ja Hiljaisuus-festivaalin kaltaiset tapahtumat eivät kuitenkaan pysty tarjoamaan jokaisen asiakkaan mieltymysten ja tarpeiden mukaan räätälöityjä tuotteita, kuten Tarssanen määrittelee yksilöllisyyden elementtiä Elämystuottajan käsikirjassa (Tarssanen 2009, 12). Ärjän taidetapahtumassa yksilöllisyyttä edustaa tapahtuman omaehtoinen luonne. Kävijöitä ei palvella tapahtumassa ja jokainen vieras tuo ja luo oman kokemuksensa. Tapahtuman verkkosivuilla todetaankin, että Ärjä on antifestivaali, joka vaatii myös kävijäänsä suunnittelemaan oman osallistumisensa toisin. Se on tavallaan vastakohta yksilöllisiä palveluja tarjoavalle tapahtumalle. (Ärjän taidefestivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalin oheistarjonta, kuten Hiljaisuus-residenssi ja Taide- ja kulttuurialan osajana Lapissa -työvoimakoulutus ovat eräänlaisia yksilöllisiä aktiviteetteja. Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry hakee avoimella haulla säveltaiteen ammattilaisia talviresidenssiin helmi-huhtikuulle 2024. Yksilöresidenssin työskentelytilana toimii ainoastaan residenssitaiteilijoiden käytössä oleva omakotitalo Kaukosen kylällä. Lisäksi Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry järjestää maaliskuussa 2024 työvoimakoulutuksen Suomessa asuville, työttömille tai työttömyysuhanalaisille työnhakijoille TE-toimiston ja kuntakokeilun asiakkaille, jotka ovat taide- ja kulttuurialan ammattilaisia. (Hiljaisuus-festivaali 2024.)

Tallinn Music Weekissä on kyse verkostoitumisesta ja löytöretkeilyä tarjontarunsauden keskellä. Yksilöllinen räätälöinti tapahtuu enemmän asiakkaan omien valintojen kuin palveluntarjoajan kautta. (Tallinn Music Week 2024.)

Aitouden elementti

Aitouden elementti on läsnä vertailtavien tapahtumien paikkakokemuksessa. Tuotteen uskottavuuden, jota aitous tässä yhteydessä tarkoittaa, määrittää lopulta asiakas itse. Kulttuuris-eettinen kestävyys on osa aitoutta. Kun tuote on eettinen, niin se ei loukkaa etnisiä tai muita kulttuuriyhteisöjä, tai pyri hyötymään näiden kustannuksella. (Tarssanen 2009, 12–13.)

Ärjän taidefestivaalin verkkosivujen esittelytekstissä on läsnä aitouden elementti. Siinä todetaan, että retkeilevä ja roskaton festivaali toteutetaan luonnonsuojelualueella. Festivaalin taiteen ja käytäntöjen ytimessä ovat ekologiset teemat. Tapahtuman sivuilla kuvataan selkeästi, miksi Ärjän taidefestivaali on vastakohta perinteiselle, kuluttamiseen pohjautuvalle tapahtumalle. (Ärjän taidefestivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalin verkkosivuilla on myös aitous läsnä, erityisesti Kittilän Kaukosen kylän kuvailussa ja tunnelmakuvissa (Hiljaisuus-festivaali 2024). Olisin kaivannut molempien tapahtumien verkkosivuille kävijäkokemuksia, joko kirjoitettuna tai videomuodossa. Tapahtumat ovat poikkeuksellisia, jolloin kävijä altistaa itsensä väistämättä uuden kokemiselle. Hiljaisuus-festivaali toteutetaan vuorovaikutuksessa kyläläisten kanssa, jolloin kyläläisten äänen olisi myös hyvä kuulua verkkosivuilla.

Paikan merkitystä tapahtumassa avattiin 2023 Hiljaisuus-festivaalin taiteilijakeskustelussa teemalla ”Paikkasidonnaisten taideteosten luominen ja esittävän taiteen sovittaminen erilaisiin tiloihin”. Tapahtuman esittelyssä mainitaan, että Hiljaisuus-festivaalin erityisyys on juuri Kaukosen kylään sovitettavien teosten tapa hyödyntää tilojen erityistä luonnetta ja ottaa tilat osaksi teoksia. Keskustelupaikkana oli Ojanperän perheen pirtti Kaukosen kylässä. (Hiljaisuus-festivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalin 2023 ohjelmiston tapahtuma, Ojanperän iltamat, edustaa aitouden elementtiä. Ojanperän perheen pirtissä järjestettävien iltamien kuvaillaan verkkosivuilla täyttävän pirtin taiteella, tunteella ja ihmisillä. Kyseessä on jo perinteinen kyläläisten, festivaalivieraiden ja esiintyvien taiteilijoiden tiivis kohtaaminen tapahtuman ohjelmiston äärellä. (Hiljaisuus-festivaali 2024.)

Pohdin myös Hiljaisuus-festivaalin nimeä, joka ei suoraan vastaa tapahtuman taidetarjontaa, musiikkia ja uutta sirkustaidetta. Martikainen kertoi nimen tulleen pr-toimiston ehdotuksena, eli se ei ole varsinaisesti ollut tapahtuman ytimessä, tai kantavana teemana, eikä siihen liity tarinaa. Aitouden elementin kannalta näen tässä ristiriitaa, vaikkakin Martikainen toteaa, että tapahtuman ja toiminnan osalta hiljaisuus voi olla tietynlainen mielenmaisemallinen hetki. (Martikainen 2023.)

Tallinn Music Weekillä aitouden elementti näkyy kaupunkifestivaalin kuvauksessa. Festivaalin verkkosivulla näkyy, että tapahtuman keskiössä on musiikki, sekä verkostoituminen ja kaupunki antaa sille puitteet. (Tallinn Music Week 2024.)

Tarinan elementti

Tarina ja aitous ovat sisarelementtejä. Tarinalla asiakas houkutellessaan tunnetasolla osaksi kokemusta, jolloin tuote koetaan myös älyllisellä ja emotionaalisella tasolla. Tuotteen tarina tulee käsikirjoittaa huolellisesti ja sen tulee ottaa huomioon kohdeyleisön tarpeet. (Tarssanen 2009, 13.)

Ärjän taidefestivaali esittelee verkkosivuillaan Ärjän saaren tarinan näyttävästi. Käy nopeasti ilmi, että saari on pääosassa tai ainakin yksi pääesiintyjistä tapahtumassa. Saaren esittelysivulla otsikkoon on tuotu salaperäisyyden termi ja heti sen alla on houkutteleva asiantuntijavieraan kuvailu saaresta, sekä ilmakehä. Nämä yhdessä kertovat tarinaa ja, kun kuvailussa Ärjän saarta verrataan Kalifornian Big Surin, on asiakkaan huomio tavoitettu. Saaren historia ja se, ettei sinne ole päässyt vierailemaan ennen vuotta 2017, lisäävät tarinan houkuttavuutta. Verkkosivujen kuvagalleria toistaa myös hyvin tapahtuman tarinaa, kun kuvissa näkyy saaren maaginen luonto, taide ja ihmiset taiteen äärellä. (Ärjän taidefestivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalin verkkosivuilla Kaukosen kylän tarinaa ei kerrota. Pääosassa ovat taidesiisnit. Esittelystä tulee kuva, että kylän roolina on tarjota puitteet. Itse kaipaavat tapahtuman esittelyyn kylän ja kyläläisten tarinoita erityisesti, kun tapahtuman keskiössä on vuorovaikutus. Myös kuvagalleriaan kaipaavat enemmän kuvia kylästä. (Hiljaisuus-festivaali 2024.)

Tallinn Music Weekin verkkosivujen etusivu kertoo heti tapahtuman olevan musiikki- ja kaupunkifestivaali, jonka kolmas ulottuvuus on konferenssi. 2024 festivaalin iskulause on ”huomisen musiikin, taiteen ja ideoiden festivaali”. Festivaalikuvauksessa on esitelty selkeästi tapahtuman missio ja arvot, jotka toistavat tapahtuman avoimuuden, uuden löytämisen ja monimuotoisuuden iskulausetta. (Tallinn Music Week 2024.)

Moniaistisuuden elementti

Moniaistisuus on läsnä Unilentäjä-tapahtuman konseptissa ja olen avannut käsitettä opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä. Moniaistisuuden elementti pitää sisällään useamman kuin yhden aisteista, joilla vahvistetaan tuotteen elämyksellisyyttä. Toisaalta aistiärsykkeiden määrän tulee olla harkittua, etteivät ne häiritse tuotteen kokonaiselämystä ja -tarinaa. (Tarssanen 2009, 14.)

Ärjän taidefestivaalin verkkosivujen 2022 ohjelmistoesittely kertoo tapahtuman moniaistisuudesta. Ärjän saaren luontokokemus toteutuu kaikilla aisteilla, yhdistettynä esimerkiksi äänikävelyihin, rituaaleihin, miltei äänettömään discoon tai metsäyhteyskävelyihin. Esitykset on kuvattu selkeästi ja lyhyesti, ja niistä käy ilmi mitä aistielämyksiä on luvassa. (Ärjän taidefestivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalin verkkosivuilla kuvatussa 2023 tapahtuman ohjelmistossa oli myös läsnä moniaistisuus. Esimerkiksi ”Elementit – liikettä ja meditaatiota yhteydessä luonnon elementteihin” -työpajassa toteutettiin kehollisia meditaatioharjoituksia, joiden innoittajana sanotaan olevan ympäröivä luonto. Tapahtuman esityksiä kuvaillaan verkkosivuilla moniaistisiksi teoksiksi, joissa on läsnä mm. kuvaa, ääntä ja liikettä. Esimerkiksi Sadepuu-teoksen kuvaillaan kutsuman yleisön rauhoittavaan hetkeen kokemaan musiikin ajassa ja tilassa, aistillisessa ja vedenalaisessa tunnelmassa. (Hiljaisuus-festivaali 2024.)

Tallinn Music Weekilla moniaistisuus näkyy tapahtuman tarjonnassa. Festivaali tarjoaa musiikin lisäksi ruoka- ja taide-elämyksiä. (Tallinn Music Week 2024.)

Kontrastin elementti

Kontrastin elementti tarkoittaa erilaisuutta asiakkaan näkökulmasta. Tämä ilmenee asiakkaalle kokemuksena jostakin uudesta, eksoottisesta ja tavallisesta poikkeavasta, jolloin on mahdollista nähdä myös itsensä toisesta näkökulmasta, toisenlaisena vieraassa ympäristössä. Kontrastin tuomisessa on otettava huomioon asiakkaan kansallisuus ja kulttuuri, sillä eksoottisuus on kulttuurisidonnaista. (Tarssanen 2009, 14.)

Sekä Ärjän taidefestivaali, että Hiljaisuus-festivaali tarjoavat kontrasteja tapahtumaympäristön muodossa, ainakin ulkopaikkakuntalaisille. Ärjän retkeilevä festivaali tarjoaa kontrastin elementin myös tapahtumavierailun osalta: kävijän on otettava vastuu omasta olemisestaan ja on siedettävä alkeellisissa olosuhteissa säänvaihteluja. Tämä voi olla kävijöitä yhdistävä tekijä ja synnyttää yhteisöllisyyden tunnetta. Saaresta pääse pois ainoastaan kerran päivässä. (Ärjän taidefestivaali 2024.)

Hiljaisuus-festivaalilla kontrasti näyttäytyy niin vieraille kuin paikallisillekin asiakkaille. Festivaalin ajaksi Kaukosen kylän täyttävät sirkus- ja musiikkiesitykset tarjoat kontrasteja yllin kyllin. Kyläläisille elämä muuttuu festivaalipäivien ajaksi, kun 300 hengen eläväinen kyläyhteisö saa saman verran vieraita kesäkuun alkupäivinä (Martikainen 2023).

Tallinn Music Weekin kontrasteja tarjoavat ainakin Viron ulkopuolelta tuleville vieraille esimerkiksi Tallinnan rosoiset tapahtumapaikat, kuten vanhat teollisuusalueet. Lisäksi festivaalin genrevapaa tarjonta sisältää kontrasteja ja mahdollisuuden tulla postitiivisesti yllätetyksi.

Vuorovaikutuksen elementti

Vuorovaikutus on menestyksestä kommunikaatiota tuottajien, asiakkaiden ja tuotteen kesken. Yhteisöllisyyden tunne ja yhdessä kokeminen liittyy olennaisena osana tähän. Vuorovaikutuksen elementti on erityisen tärkeä yksilöllisyyden luomisessa, kun puhutaan elämyksistä. Elämyksen voi kokea yksinkin, mutta yhteisöllisyyteen liittyy tietoisuus siitä, että kokemus on yleisesti hyväksytty ja arvostettu. (Tarssanen 2009, 14–15.)

Ärjän taidefestivaali on luonteeltaan yhteisöllinen festivaali. Tapahtuman infosivulla kerrotaan tapahtuman retkeilevästä luonteesta ja yhteiskuljetuksista. Vuorovaikutus liittyy olennaisesti tapahtumaan ja sen ohjelmistoon. Ärjän taidetapahtuman ohjelmistossa on luonnon kanssa kommunikoivia tapahtumia, kuten Metsä meissä -metsäretki tai Päivän pyytäjät -rituaaliesitys, joissa on läsnä vuorovaikutus luonnon kanssa. (Ärjän taidefestivaali 2024.) Näin ollen vuorovaikutuksen elementti ilmenee ympäristön ja ihmisen välisenä kommunikaationa.

Hiljaisuus-festivaalin ytimessä on vuorovaikutus tapahtumajärjestäjien, kyläläisten, taiteilijoiden ja vieraiden välillä. Yli 20 esitystä toteutetaan kylän eri puolilla, paikallisista kodeista Kaukosen kylän työväentalolle. Tapahtumaa ei olisi mahdollista järjestää ilman saumatonta vuorovaikutusta. Festivaalin vuorovaikutus ulottuu myös rahoittajiin ja festivaalin taideorganisaation kehittämiseen. Festivaalin taustaorganisaatio, taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry, edistää taiteen tekemisen mahdollisuuksia Lapissa toteuttamalla esitystoimintaa, taidetapahtumia, verkostoitumalla ja tarjoamalla puitteet taiteelliseen työhön sekä uusien monialaisten kumppanuuksien solmimiseen (Hiljaisuus-festivaali 2024).

Tallinn Music Week on vuorovaikutukseen perustuva tapahtuma erityisesti musiikkialan ammattilaistapahtumana. Vuorovaikutus artistien ja musiikkiteollisuuden ammattilaisten kanssa on ollut tapahtuman alkumetreiltä alkaen tärkeässä roolissa. Kyseessä on verkostoitumistapahtuma, joka on auttanut lukuisia artisteja lyömään itsensä läpi kansainvälisillä näyttämöillä (Tallinn Music Week 2024).

5 TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET

Tohtori Qing Li on todennut, että japanilaiset ovat metsäkansaa (Li 2018, 16). Valdur Mikitan mukaan virolaisille, suomalaisille ja ruotsalaisille metsästä on tullut kirkko. Hän esittää, että fennougrilaiset eivät yleensä etsi elämisen tarkoitusta, vaan he hakevat mytologista olemisen paikkaa, joka antaa ajattelun avaruutta – oli se sitten metsä, meri tai vanhan talon piha. (Helsingin Sanomat 2022.) Valikoitujen tapahtumien paikat ovat merkittävässä roolissa, kun tapahtumapaikkana on luonnonkaunis kainuulainen saari, Ärjä, tai lappilainen Kaukosen kylä. Paikan lisäksi merkittävässä roolissa on vuorovaikutuksen käsite niin paikan kuin paikallisten ihmisten kanssa.

5.1 Paikan rooli ja merkitys tapahtumalle

Veikko Leinonen (2023) toteaa matkan Ärjänsaareen olevan siirtymä toiseen todellisuuteen. Saari on ikään kuin pääosassa Ärjän taidefestivaalilla. Kyseessä on luonnon näyttämön ja tapahtumajärjestäjän dialogi. Tämä sitoo kävijät yhteen viikonlopun ajaksi. Tapahtumapaikasta, tässä tapauksessa saaresta, tulee osa elämystä, joka luo immersiiivisen kokonaiselämyksen, syntyy muistijälki. Taide ja luonto käyvät vuoropuhelua, ja kun myös tapahtumakävijät osallistuvat tähän kommunikaatioon, syntyy ainutlaatuinen yhteys luonnon, taiteen ja vierailijoiden välillä. Leinosen mukaan Ärjänsaaresta tulee tapahtumassa eräänlainen toismaailmallinen, pyhä paikka, jossa tapahtuu jänniä asioita.

Luostarisen (2023a) mukaan Ärjän taidefestivaalin tapahtumapaikka, saari, on siitä hyvä, että sieltä ei pääse kesken pois, jolloin fokus ei katoa. Ainoat kyydit saareen 2019, kun Luostarinen toteutti Ärjän tunnekartan, olivat perjantaina saavuttaessa ja sunnuntaina palatessa. Festivaaligenrestä poikkeava ideologia puhutteli Luostarista. Saarella ei ole fasilitetteja ja sinne tuodaan omat teltat ja ruoat mukana. Siellä ollaan täysin luonnon armoilla ja ehdoilla. Luostarinen luonnehti tapaamiaan osallistujia äärimmäisen luontohenkisiksi ja maanläheisiksi. He jaksoivat tihkusateessa istua nuotiolla ja puhua intohimoisesti iltamyöhään asti taiteen merkityksestä maailman kokemiselle. Ärjänsaarella tapahtumakävijät ovat alttiina oikukkaille säänvaihteluille, jotka toisaalta voivat luoda esityksiin erityisiä ulottuvuuksia. Ärjän luonnonvarainen saari on myös suuri, jolloin siellä on taidefestivaalin aikaan mahdollista olla yksin ja hiljaa.

Saapuminen Hiljaisuus-festivaalin Kittilän Kaukosen kylään vaatii monelta kävijältä aikaa ja vaivaa. Myös Kaukosen kylään saapuminen on myös eräänlainen siirtymä toiseen todellisuuteen. Yhteenvetona voidaan todeta, että Ärjän taidefestivaalin ja Hiljaisuus-festivaalin kävijät ovat valmiit näkemään vaivaa tapahtumapaikalle saapumisessa, sekä tinkimään olosuhteista. Tietynlainen vaivannäkö on osa tapahtumaelämystä.

Martikainen (2023) toteaa, että kaikki polut johtavat Kittilän Kaukoseen ja se on kulttuurihistoriallisesti tärkeä maisema. Poikkeuksellisen kylästä tekee se, että sitä ei poltettu Lapin sodassa. Kylän estetiikka haastaa tapahtuman rakenteita, koska siellä on 200 vuotta vanhoja hirsitaloja, jotka rytmittävät ympäristöä. Hiljaisuus-festivaalin kaikki tapahtumat toteutetaan sisätiloissa, koska esitykset, kuten säveltaide ja sirkus vaativat paljon tekniikkaa ja kaluston kuljetamista. Martikainen toteaa, ettei mielellään näkisi festivaalilla telttarakenteita. Tapahtumassa rakennetaan taiteilijoille ja yleisölle turvallinen olotila, joka antaa mahdollisuuden uuden kokemiselle ja oppimiselle. Hiljaisuus-festivaali osoittaa, että tavallisesta poikkeava esitysympäristö tai -tila mahdollistaa myös yleisölle vapaamman ja avoimemman mielentilan. Martikaisen mukaan on yleinen virhe aliarvioida yleisön kykyä ottaa vastaan taidekokemuksia. Olemme usein kiinni ennakkoluuloissamme.

Leikillisiä interventioita ja niiden vaikutuksia ihmisten paikkakokemukseen väitöskirjassaan tutkinut Nina Luostarinen (2023a) pohtii, kuinka kiintymyssuhde paikkaan syntyy. Kun tämä suhde on muodostunut, paikka saa merkityksen, mikä voi herättää ihmisten halun suojella sitä. Luostarinen puhuu muistijäljestä ja kiintymyksen kerroksesta. Luostarisen mukaan tarinoiden, taiteen, leikin tai kuvittelun avulla voimme aistia paikkojen tunnekerroksia, joiden kautta on mahdollista voimaantua ja oppia itsestään uutta sekä kiintyä paikkaan eri tavalla kuin arkielämässä olemme tottuneet. Luostarinen on tullut tutkimustyössään siihen tulokseen, että paikoilla on oma ääni ja tahto. Tarvitaan esimerkiksi taiteen tai jonkun muun keinon kautta luotu tekosyy, jolla ihmisiä rohkaistaan pysähtymään ja kuuntelemaan, mitä paikka haluaa kertoa. Luostarinen käyttää väitöskirjassaan ”leikin alibin” käsitettä, eli ihmiselle annetaan väline (Ärjän tunnekartan tapauksessa kertakäyttöfilmikamera), joka antaa syyn ja luvan käyttäytyä toisin. Tämän avulla voidaan luoda uudenlaisia kiintymyksen kokemuksia paikkoihin. Luostarista kiinnostavat erityisesti epäpaikat, kuten joutomaat tai hakkuuaukiot. Miten voidaan luoda kiintymyssuhteita sellaisiin paikkoihin, jotka eivät ensisilmäyksellä näytä yhtään kiinnostavilta, ja minkälaisilla välineillä voidaan rohkaista ihmisiä pysähtymään, näkemään, kuulemaan, aistimaan ja tuntemaan tällaisessa paikassa oleva potentiaali.

Luostarinen (2023a) muotoilee tutkimuksessaan empatiakäsitteen uusiksi paikkaempatian muodossa: yleisesti koemme empatiaa elollisia olentoja kohtaan, mutta voidaanko myös paikka käsittää elolliseksi? Luostarisen tutkimustyö pitää sisällään animismin käsitteen ja hän puhuu-kin paluusta suomalais-ugrilaiseen käsitykseen paikkojen voimista ja väestä. Myös ihmisten pilaamille paikoille tulee Luostarisen mukaan antaa mahdollisuus paljastaa niiden ikiaikaiset voimat. Paikkaempatiaa herättävät kokemukset voisivat olla avain paikkojen ja luonnon puolesta toimimiseen ja suojelemiseen, että ihmiset kokisivat paikat vanhalla tavalla merkitykselliseksi, Luostarinen toteaa. Toiminnan paikka, josta Luostarin käyttää termiä leikin paikka, ei näyttäydy leikkijälle enää samana, vaan siihen on tullut leikinaikainen kerros. Se on muistijälki ja kiintymisen kerros. Tällöin paikka ei ole enää yhdentekevä, vaan siitä on tullut merkityksellinen ja sen vuoksi ollaan valmiita taistelemaan ja toimimaan.

Ärjän taidefestivaalin järjestäjät ovat keskustelleen Metsähallituksen kanssa tavoista lisätä tulevaisuudessa tapahtumaan elementtejä, joissa kävijät pääsisivät mukaan saaren ylläpitoon ja sitä kautta tapahtuman mahdollistamiseen. Tavoitteena olisi luoda olosuhteet, jossa tapahtuman järjestämisen myötä saaren tila paranee. Kyseessä on laajempi ajattelutapa kuin roskattoman retkeilyn periaate. Keskiössä on itse kunkin festivaalivieraan vastuu ympäristöstä.

5.2 Immersiiviset elementit tapahtumassa - pieni on suurta

Sekä Ärjän taidefestivaalilla, Hiljaisuus-festivaalilla, että Tallinn Music Weekillä on paljon ylätuksellisia elementtejä. Leinonen (2023) toteaa, että jo Ärjän saareen matkaamisessa on jotain hyvin esityksellistä. Koska Ärjän taidefestivaalin aikaan saarella ei ole muita kuin tapahtumaan osallistuvia henkilöitä, niin se hävittää näyttämön, esiintyjien ja yleisön väliset rajat. Ärjän taidefestivaalin lähtökohtana ei ole massojen kerääminen tai isojen tilapäisten rakenteiden rakentaminen, vaan luontoon ja pieniin asioihin palaaminen.

Luostarinen (2023a) kuvailee taiteellisten, leikillisten menetelmien mahdollistavan elämyksiä niille, jotka eivät esimerkiksi koe synestesiaa. Kokemuksena tämä voi ylittää arkikokemuksemme, se on ei-sanallistuvaa ja on enemmän kuin voimme silmillämme nähdä. Pidämmekö näitä menetelmiä leikkeinä, kuvitteluna, taidetoimintana tai jonain pyhänä, ovat Luostarisen mukaan saman ilmiön eri katsantokantoja.

Vertailtavilla tapahtumilla on yhteistä myös tapahtumien avoin luonne. Kävijä voi luoda oman näköisen tapahtuman omilla valinnoillaan. Tämä on kiinnostava näkökulma, kun havainnoidaan nykypäivän mediaympäristöä. Lukuisat suoratoisto- ja musiikkipalvelut tarjoavat käyttäjille usein ainoastaan valinnanvaikeutta, ja kaipaammekin runsauden keskellä myös kuratoituja sisältöjä. Toisaalta olemme uteliaita löytämään uusia sisältöjä itsenäisesti ja kokemaan onnistumisen tunnetta tätä kautta. Taitavasti kuratoidut sisällöt tarjoavat näitä molempia, suuntaviittoja runsauden keskellä ja toisaalta löytämisen iloa. Sildna (2016) toteaa, että heidän tehtävänsä tapahtumajärjestäjänä on valaista uusia ideoita ja konsepteja. Ihmiset tarvitsevat älykkään, kuratoidun kosketuksen voidakseen navigoida nykyisen tietokuorman keskellä. Kaiken runsauden keskellä Sildna näkee, että laatukäsitteen arvo tulee kasvamaan tulevaisuudessa.

5.3 Elämys syntyy löytöretkeilystä ja leikin tunteesta

Sildna ja Hellrand (2016) puhuvat Tallinn Music Weekin yhteydessä tutkimusmatkailija-asenteesta. Se vaatii toisenlaisen mielentilan. On oltava avoin ja ennakkoluuloton ja mentävä virran mukana. Parhaimmillaan kävijä voi tulla positiivisesti yllätetyksi. Oma kokemukseni Tallinn Music Weekiltä on juuri tämä, on luotettava omaan intuitioon yltäkylläisen tarjonnan keskellä. Parhaimmillaan se antaa onnistumisen kokemuksen ja tunteen, että kävijä on löytänyt juuri sen, mitä hän tuli tapahtumasta hakemaan.

Sildnan (2016) mukaan festivaalin tunnelma kertoo välittömästi järjestäjän mielenlaadusta. Hän toivookin, että festivaalit tulisivat olemaan yhä enemmän kokonaisvaltaisia elämyksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että tapahtuman jokainen yksityiskohta ratkaisee. Sildna toteaa, että ihmisten aika on arvokas asia tänä päivänä. Niiden, jotka vaativat toisten aikaa itselleen, kuten tapahtumajärjestäjien, tulisi olla vastuullisia siinä, mitä he tarjoavat vastineeksi asiakkaiden tarjoamalle ajalle. Ihmisen janoavat ajalleen merkitystä.

Luostarinen (Luostarinen 2023a) puhuu leikin elämyksestä, paikan tarinallisista kerroksista ja paikkoihin liittyvistä tunteista. Leikkiä tutkimissani tapahtumissa edustavat mm. uudet kokemukset ja löytöretkeily tapahtumassa. Paikan tarinalliset kerrokset saavat sekä Ärjässä että Kaukosessa uusia merkityksiä, kun taiteelliset esitykset tuodaan niihin. Luostarisen tutkimuksessa on noussut esiin käsitteet paikan tahto ja ääni. Erityisesti tämä korostuu Ärjän kaltaisessa luonnonvaraisessa paikassa, jossa ei ole pysyvää asutusta.

Kävijän kiintymyksen herättäminen paikkaan ja paikan merkityksellisyyden kokeminen ovat tekijöitä, jotka voivat mahdollistaa laajemman kokemuksen merkityksellisyydestä. Luostarinen (2023a) nostaa esiin nykyihmisen juurettomuuden, tuntemuksen siitä, ettei kuulu mihinkään. Tämä saattaa johtaa siihen, että emme pidä mitään pyhänä tai itseämme suurempana. Luostari- sen mukaan tämä ei tee ihmiselle hyvää, se ei sovi ihmisen psyykelle.

Leikin idea on läsnä myös Tallinn Music Weekin Sildnan ajatuksessa ideoiden vapaudesta. Suojelemme turhan kärkevästi ideoitamme, kun ne todellisuudessa jalostuvat vasta silloin, kun uskallamme jakaa ne muille ja laittaa ne alttiiksi yhteiselle arvioinnille, Sildna (2016) toteaa. Irroittaudumme näin ollen yksilökeskeisyydestä kohti yhteisöllisempää, jakamiseen perustuvaa ajattelua.

5.4 Yhdessä tekemisen voima

Tunderberg nostaa maisteritutkielmassaan esiin talkoolaisuuden käsitteen, yhden suomalaisen kulttuurityön kivijaloista. Hänen mukaansa pienemmän mittakaavan festivaalit, joiden lippujen hinnat ovat kohtuuhintaisia ja jotka tarjoavat vaihtoehtoisia festivaalielämyksiä, ovat luonnol- linen jatkumo tälle perinteelle. (Tunderberg 2021, 18.) Tapahtumakävijyys on tässä konteks- tissa enemmän aktiivista kuin passiivista. Kävijä ei tule ainoastaan palveltavaksi, vaan hän on yksi tapahtuman aktiivisista toimijoista, vaikkapa tuomalla itse tapahtumapaikalle ravinnon ja majoituksen, sekä huolehtimalla tapahtuman ympäristöstä.

Martikainen (2023) toteaa Hiljaisuus-festivaalin rakentuvan dialogille. Kittilän Kaukosen kylä yhdistää tapahtumajärjestäjät, vierailijat ja kyläläiset kesäkuussa muutamaksi päiväksi uuden äärelle. Tapahtumaympäristö kerää uteliaita ihmisiä yhteen, jossa taide-esitykset toimivat virit- täjinä kohtaamisille ja keskusteluille. Kittilän Kaukosen kylä on 300 hengen eläväinen ja tiivis yhteisö. Hiljaisuus-festivaalin järjestäjät ovat olleet yhteydessä kyläläisiin ensimmäisestä fes- tivaalista 2010 alkaen. Festivaalin järjestäjät eivät asu Kaukosessa, mutta Martikainen (2023) toteaa käyvänsä siellä aktiivisesti ympäri vuoden. Näin on syntynyt henkilökohtaisia kaveruus- suhteita kyläläisiin. Martikaisen mukaan läsnäolo kylässä on tärkeää, koska sitä kautta syntyy aito vuorovaikutus ja ymmärrys paikasta ja sen ihmisistä. Se ei tapahdu kuitenkaan hetkessä ja Hiljaisuus-festivaalin tapauksessa se on vienyt kymmenen vuotta. Martikaisen mukaan tapah- tumaa tulee järjestää ainakin kymmenen vuotta, että se löytää oman identiteettinsä. Hän nostaa esiin myös laadun käsitteen ja toteaa, että Hiljaisuus-festivaali pyrkii pitämään esitysten tason korkealla ja tarjoamaan esityksiä, joita ei voi nähdä missään muualla Suomessa.

Hiljaisuus-festivaali ei hyödy Kittilän alueen matkailueuroista ja -vetovoimasta ja festivaalin kannalta hyvä niin, sillä kyseessä ei ole massatapahtuma, Martikainen (2023) toteaa. Kaukosen kylä ja festivaalin tapahtumapaikat rajaavat tapahtuman maksimikapasiteetin ja Martikainen toteaa, että suurempi määrä kävijöitä tietäisi järjestäjille ongelmia. Festivaalin ytimessä on vuorovaikutus ja kommunikointi paikallisten ihmisten kanssa.

Hiljaisuus-festivaali on dialogiin rakentuva taidetapahtuma myös sisällön puolesta. Sillä on ympäristö, joka tuo uteliaita ihmisiä yhteen, jotka ovat laajemmin kiinnostuneita uuden syntymisestä. Tapahtumassa pyritään luomaan ympäristö kohtaamisille, jossa taide-esitykset toimivat virittäjinä. Martikaisen (2023) mukaan Hiljaisuus-festivaalin taiteilijat eivät uskaltaisi toteuttaa näitä esityksiä Helsingissä siitä syystä, että se olisi iso riski.

Leinonen (2023) toteaa, että kontekstin muutos muuttaa kaikkia suhteita, kuten taidesuhdetta. Ärjän taidefestivaalin tapauksessa Ärjänsaari näyttää taiteesta uusia puolia ja sitoo erilaiset ihmiset yhteen hetkeksi. Niin Ärjällä, Kaukosessa kuin Tallinnassakin syntyy pienimuotoinen yhteiskunta tapahtuman ajaksi. Hiljaisuus-festivaalin Martikaisen (2023) mukaan taide-elämykset voivat toimia virittäjinä kohtaamisille, niin vieraiden kuin paikallisten ihmisten välillä.

Sildnan (2016) mukaan tapahtuman arvot välittyvät pienillä esimerkeillä, kuten sillä kuinka kierrätys tai esteettömyys on hoidettu. Kyse on tapahtuman yhteiskunnallisesta vastuusta. On tärkeä tiedostaa se, minkä viestin haluat kävijöiden jakavan tapahtumasta ulkomaille, Sildna toteaa. Hän jatkaa, että Tallinn Music Weekin pienoisyhteiskunta perustuu välittämiseen, jossa arvoja ovat laatu, monimuotoisuus, avoimuus, suvaitsevaisuus ja toisten ihmisten näkemysten kunnioittaminen. Se on Sildnan mukaan yhteiskunta, jossa jokainen ihminen tuntee itsensä tervetulleeksi taustastaan, oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan riippumatta, ja jossa ihmiset eivät vahingoita toisiaan.

5.5 Tapahtumien tulevaisuus

Olen seurannut 90-luvun alusta alkaen virolaista tapaa toteuttaa kulttuuritapahtumia tai perustaa kulttuurikeskuksia ilman varmuutta vakaasta tulosta tai jatkuvuudesta. Olen ollut vaikuttunut järjestäjien rohkeudesta. Maris Hellrand (2016) toteaa rohkeuden perustuvan heidän kokemuksiansa 90-luvulta ja erityisesti ennen 90-lukua, jolloin piti omata resursseja ja kykyjä, jotta selviytyi arjesta. Hellrand kertoo, että jos asukkaalla oli putkivuoto, hänen tuli korjata se itse. Hän

toteaa: ”We are still on a fixing mode”. Helen Sildna (2016) sanoo kokevansa olonsa etuoikeutetuksi toimiessaan nuorena valtiossa, koska siinä on jotain arvokasta, kun asiat eivät ole vielä muotoutuneet vakiintuneisiin muotoihin, eikä ole syntynyt vakiintuneita tapoja tehdä asioita. ”Me voimme olla testialusta uusille innovatiivisille ja kehitteillä oleville ideoille. Se on ylellisyyttä, mutta tämä hetki on käytettävä hyvin”, Sildna toteaa. Hän pitää erityisen hienona mahdollisuutta luoda uutta tyhjästä ilman menneisyyden painolastia. Uudistumiskyky on mielentila, joka tulee säilyttää. On oltava valmis purkamaan vanhoja rakenteita uusien ideoiden tieltä. Teknologia on uudelleenmuotoillut sen, miten kuuntelemme musiikkia tai kuinka käytämme tietoa, mutta se ei ole muokannut tapahtumia, Silda pohtii.

Martikainen (2023) puhuu tapahtumaorganisaation jatkuvan kehittämisen puolesta. Toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti, jolloin organisaatio ei voi olla koskaan valmis. Lisäksi taideorganisaation tulee käydä aktiivista keskustelua myös rahoittajien kanssa. Martikainen puhuu sidosryhmätyön puolesta. Perinteisen yleisökasvatuksen rinnalle tarvitaan myös tilaajakasvatusta, pitämään yllä kuntien ymmärrystä tapahtumista, tapahtumien mahdollisuuksista ja siitä, keitä ovat ne asiantuntijuudet, joita tarvitaan tapahtumien järjestämiseen. Martikaisen mukaan erilaisten ihmisten, kulttuurien, tekijöiden ja praktiikoiden, kuten säveltaiteen ja sirkuksen, yhteen tuominen on tietynlainen diplomaattinen teko.

Leinonen (2023) kuvailee tavallista musiikkifestivaalia paikalliseksi ympäristökatastrofiksi, jossa rajatulla alueella ihmisille pyritään tekemään mahdollisimman helpoksi kuluttaa olutta, ruokaa ja muita tuotteita mahdollisimman paljon, mahdollisimman lyhyessä ajassa. Ärjän taidefestivaali on Leinosen mukaan antiteesi edellä kuvatulle tapahtumamuodolle: siellä ei ole tarkoitus kuluttaa mitään, ja kävijän on otettava itse vastuu olemisestaan. Leinonen maalaa tapahtumien tulevaisuudenkuvaa, jossa ne ovat pienimuotoisempia, paikallisempia, eivätkä nojaa valtaviin rakenteisiin.

Luostarisen (2023a) mukaan olemme kriittisessä vaiheessa kaikessa toiminnassamme, olipa kyseessä sitten taiteen luominen, tapahtuman järjestäminen tai mikä tahansa muu toiminta. Kyse ei ole pelkästään ympäristöekologisten arvojen huomioimisesta, vaan tarpeesta kehittää syvälinen yhteenkuuluvuuden ymmärrys – tuntea, että olemme kaikki osa samaa kokonaisuutta. Tämän aiheen pitäisi kuulua kaikkeen tekemiseen, Luostarinen toteaa.

Sildna (2016) visioi tulevaisuuden tapahtumat houkuttelevasti kuratoituina, intiimeinä boutique-tapahtumina. Hän jatkaa, että laatukäsitteen ja suositusten painoarvo arvo tulee kasvamaan.

Tämä sama ilmiö on nähtävissä media-alalla, jossa tarjonnan määrä on valtava. Laadukkaan tuotannon on vaikea erottautua massasta, jolloin suosittelijan rooli voi olla merkittävä.

Sildnan (2016) mukaan ei ole mahdollista puhua keskimääräisestä vierailijasta ja musiikin-kuuntelijasta, vaan jokainen asiakas on erityinen omalla tavallaan. Vaikka Tallinn Music Week on suunnattu avoimille, urbaaneille ja yksilöllisille henkilöille, niin Silda näkee useita variaatioita tähän ydinkohderyhmään. Hän toteaaakin, että jos haluat laittaa yleisön laatikkoon järjestäjänä, niin silloin kavennat omia mahdollisuuksiasi. Kohderyhmistä puhuminen on tarkoitukse-
tonta, koska tapahtumajärjestäjän tulisi aina pohtia niiden laajentamista ja ajatella kohderyhmän ulkopuolelle. Hellrandin (2016) mukaan vanhempi kohderyhmä tulee usein aliarvioiduksi.

Sildna (2016) kertoo Tallinn Music Weekin tiimin, sekä hänen, festivaalijohtajana, kasvaneen tehtävien myötä. Hän summaa onnistuneen tapahtuman elementit seuraavasti:

Saavuttaaksesi tavoitteesi, tarvitset toimintasuunnitelman ja organisaation, sekä osaavia ihmisiä ohjaamaan prosessia. Tämän kaiken taustalla täytyy olla vahvaa johtajuutta. Luo sellainen festivaali, jossa itse haluaisit vieraila. Silloin siinä on mahdollisuus, että joku muukin saattaa tykätä siitä. (Sildna 2016.)

6 UNILENTÄJÄ-TAPAHTUMAKONSEPTIN KESKEISET KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

Tässä luvussa käsittelen kvalitatiivisen tutkimuksen kautta nousseita tuloksia ja niitä tekijöitä, jotka ovat olennaisia tapahtumakonseptin kehittämisen kannalta. Unilentäjä-tapahtuman keskeisenä ajatuksena on kokemuksen ja vuorovaikutuksen kautta syntyvä ymmärrys siitä, että olemme kaikki yhteydessä toisiimme, niin luonto kuin ihmiset. Tiivistettynä, keskeisiä arvoja ovat luonnon ja ihmisen vuorovaikutus, luonnon monimuotoisuuden ja ihmisten moninaisuuden vaaliminen, hyvinvointi ja empatia. Helen Sildna (2016) toteaa, että tapahtuma osoittaa pienillä teoilla sen arvot kävijälle.

Tapahtuman järjestämiseen luontokohteessa sovelletaan Metsähallituksen ohjeistusta, joka koskee heidän alueillaan järjestettäviä tapahtumia, sekä ympäristövaikutusten osalta Helsingin kaupungin tapahtumajärjestäjän opasta (Helsingin kaupunki 2020; Metsähallitus 2023, 48).

6.1 Unilentäjä-tapahtuma

2-päiväinen Unilentäjä-livetapahtuma tarjoaa kesäisessä luonnossa immersiiivisiä ja elämyksellisiä audiovisuaalisia toteutuksia, jotka on suunniteltu auttamaan asiakasta irtautumaan mieltä kuormittavista tunteista ja ajatuksista, toisin sanoen pääsemään irti mielen hälinästä. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy luentoja hyvinvoinnista, kestävästä kehityksestä, sekä perinne- ja tietoisuustaidoista. Tarjolla on myös tilataideteoksia sekä akustisia live-esityksiä luontokohteissa. Artistit voivat edustaa laajaa genreskaalaa klassisesta folkiin. Luonnon tai luontoyhteyden tulee ilmentyä jollakin tavalla taiteilijan teoksessa ja artistin musiikissa tai esityksessä. Tapahtumasuunnitelmaan sisältyy myös yleisölle tarjottava syvempi kokemuksellinen ymmärrys luonnosta ja luonnonkasveista esimerkiksi moniaististen metsäretkien, työpajojen ja luentojen muodossa.

Vaikka tapahtuman toteutukseen ei ole suunniteltu Yleisradion osallistumista, Yle Musiikin (nykyinen Yle Musiikkijournalismi ja Yle Musiikkitaltioinnit ja -tapahtumat) vastaava tuottaja tullaan pitämään ajan tasalla suunnitelmista. Tapahtuman markkinoinnissa voidaan hyödyntää Yleisradiolle tuotettua meditatiivista sarjaa, Unilentäjän ääniraitaa, tekijänoikeudelliset seikat huomioon ottaen, mikäli sarjan uudelleenjulkaisu on mahdollista.

Unilentäjä-tapahtumakonseptin pääasiallinen kohderyhmä on 18–45-vuotiaat, luonnosta, hyvinvoinnista, hortoilusta ja mytologiasta sekä ambient- ja nykymusiikista kiinnostuneet kaupunkilaiset ja ennakkoluulottomat edelläkävijät. Tapahtuman toteutus ei kuitenkaan rajaa muita ryhmiä ulkopuolelle, kuten Unilentäjän ääniraita -sarjan osalta olemme todenneet.

Euroopan neuvoston kulttuuriperintöön liittyvää toimintaa linjaava Euroopan kulttuuriperintöstrategia laadittiin 2017. Euroopan unionilla on useita kulttuuriperintöön liittyviä toimia ja aloitteita ja tärkein niistä on Euroopan uusi kulttuuriohjelma vuodelta 2018. (Metsähallitus 2023, 48.) Kansallinen kulttuuriperintöstrategia 2022–2030 toteuttaa Euroopan kulttuuriohjelmaa. Sen keskeisiä arvoja ovat kestävyys, moninaisuus ja yhdenvertaisuus (Opetus- ja Kulttuuriministeriö 2024). Metsähallitus nostaa strategiaehdotuksesta Luontopalvelujen kannalta tärkeinä tekijöinä mm. (Metsähallitus 2023, 48):

- Kulttuuriperintötiedot ja -taidot
- Kulttuuriympäristöjen kestävä käytön
- Kulttuuriperintöalan toimijat vähähiilisen ja kestävä toiminnan tiennäyttäjinä
- Kulttuuriperintöarvot, luontoarvot ja ekologisen kestävyuden tavoitteet yhteensovitettuna

Näitä tekijöitä voidaan pitää tärkeinä myös Unilentäjä-tapahtuman konseptin näkökulmasta.

6.2 Tapahtumapaikka ja sen sydän

Koska kyseessä on kehitteillä oleva tapahtuma, sen tarkka sijainti on vielä auki. Ideaali paikka sijaitsee luonnossa tai lähellä luontoa ja sen tulee olla julkisen liikenteen ulottuvilla. Luonnolla on tärkeä rooli tapahtumassa, ja sen orgaanista luonnetta korostetaan tarjoamalla osallistujille kokemuksia sattumanvaraisuudesta ja syventämällä ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta. Luonto on turvallinen ympäristö kokea uusia ja yllättäviä taidekokemuksia. Tapahtuma on helposti muunneltavissa eri kielille ja se on liikuteltavissa myös yli maan rajojen.

Kaksipäiväisen live-tapahtuman sydän on elämyksellinen dome-teltilta, jonka erikoisuutena on 360° -videoprojisointi ja 3D-äänisuunniteltu toteutus. Dome-teltiltaan (n. 65m²) mahtuu kerralla osallistujia makuuasennossa 35 henkeä.

Kahden tapahtumapäivän aikana on suunniteltu järjestettävän 16 dome-esitystä, eli kahdeksan esitystä päivässä, jolloin yhteensä 560 ihmistä pääsee kokemaan ne. Yksittäinen esitys kestää noin 30 minuuttia, ja pienen tauon jälkeen seuraava ryhmä on tervetullut sisään. Unilentäjä-

tapahtuman kävijämäärä on rajattu, jolloin dome-kokemus voidaan säilyttää intiiminä ja laadukkaana.

6.3 Tapahtuman ympäristövaikutukset

Metsähallituksen hallinnassa olevilla mailla toteutettavasta tapahtumasta on ilmoitettava kaksi kuukautta ennen tapahtumaa lomakkeella ”Ilmoitus tapahtuman järjestämisestä tai leirytyimisestä Metsähallituksen alueella”. Metsähallitus arvioi tapahtumailmoituksen perusteella, onko tapahtuma luonteeltaan sellainen, että se vaatisi maksullisen maanomistajan kirjallisen suostumuksen. Jos tapahtuma on maksullinen ja tapahtumajärjestäjä hyödyntää tapahtumassa Metsähallituksen ylläpitämää suojelualueen retkeilyn palveluvarustusta (alueen reitit ja rakenteet), tulee järjestäjän maksaa lisäksi osallistujamäärään perustuva päiväkohtainen käyttökorvausmaksu. Palveluvarustus ei koske tiestöä tai parkkipaikkoja. Tapahtuman järjestäjä arvioi ilmoituslomakkeella ennakkoon tapahtuman soveltuvuutta kyseiselle suojelualueelle, ja hänen tulee ottaa huomioon alueen suojeluarvot ja muut käyttäjät sekä suunnitella ja toteuttaa tapahtuma vastuullisesti minimoiden ympäristövaikutukset. (Metsähallitus 2023.)

Dome-teltoa on kevytrakenteinen, eikä vaadi perustuksia, jolloin sen jäljet ympäristössä ovat vähäiset.

Kaikilla Metsähallituksen alueilla noudatetaan roskattoman retkeilyn periaatetta. Tapahtumapaikan ja sen lähiympäristön siisteydestä tapahtuman aikana vastaa tapahtuman järjestäjä, joka vie roskat ja muut jätteet omalla kustannuksellaan pois tapahtumapaikalta välittömästi tapahtuman jälkeen. (Metsähallitus 2024.) Unilentäjä-tapahtuman suunnitelmaan tulisi sisällyttää Ärrjän taidefestivaalin tapaan ekologiset teemat ja ympäristökasvatus, sekä vastuullisen retkeilyn periaatteet. Tapahtumapaikan parantaminen tapahtuman avulla edellyttää osallistujien sitouttamista tapahtuman arvoihin. Luostarisen (2023) mukaan taiteen avulla on mahdollista synnyttää kiintymyssuhde paikkaan ja herättää halu suojella. Unilentäjä-tapahtumaan suunnitellut moniaistiset ja luontoyhteyttä vahvistavat teokset tarjoaisivat Luostarisen mainitseman syyn pysähtyä, kuunnella paikan ääntä ja muodostaa yhteys siihen.

Tapahtuman ympäristövaikutuksissa tulee huomioida seuraavat tekijät (Helsingin kaupunki 2020):

- Tapahtuman sijainti julkisten kulkuyhteyksien päässä.

- Valitaan tapahtuman järjestämiseen sopiva paikka (huomioidaan mm. infrastruktuuri, äänten vaikutus luontoon, jätehuolto, tapahtuman jättämä jälki luonnossa).
- Tapahtuma ei saa pilata alueen maaperää, haavoittuvaa kasvillisuutta, vesistöä tai eläimiä.
- Haavoittuvat luontoalueet tulee suojata aidoilla.
- Ruokamyymyjien tulee toimia vastuullisesti, jolloin maahan tai vesistöön ei kaadeta mitään sinne sopimattomia aineksia. Lisäksi suositetaan ympäristöystävällisiä astioita ja luonnonmukaisia raaka-aineita.
- Järjestäjä huolehtii tapahtuman aikaisesta ja sen jälkeisestä loppusiivouksesta.
- Tapahtuman sähköntarve kartoitetaan ja käytetään mahdollisuuksien mukaan uusiutuvaa energiaa.
- Tapahtuman ympäristötyöstä viestitään ja siihen sitoutetaan kaikki, jotka ovat mukana tapahtuman järjestämisessä tai osallistuvat siihen.

6.4 Unilentäjä-konseptin kehittämistyön tulokset: Huomioitavaa Unilentäjä-tapahtuman suunnittelussa.

Opinnäytetyön benchmarkkausten ja vertaishaastatteluiden tulokset ovat oleellinen aineisto tapahtumakonseptin jatkokehittelyn ja palvelulupauksen kirkastamisen kannalta. Ne ovat antaneet tietoa elämyksellisen tapahtuman moniulotteisuudesta ja elämyksellisyyden elementeistä.

Konseptin ja tapahtuman jatkokehittelyn kannalta on seuraavassa vaiheessa tärkeä toteuttaa kattava kyselytutkimus pääkohderyhmälle. Tämän avulla voidaan selvittää muun muassa kohderyhmän aiempia kokemuksia vastaavista tapahtumista, heidän suosimiaan rentoutumistapoja sekä tapahtumaan liittyviä kiinnostuksen kohteita (esimerkiksi perinnetaidot, kasvilääkintä, intuitio, henkisyys, ravitsemus ja tietoisuustaidot).

Unilentäjä-konseptin jatkokehittelyn ja tapahtuman tuotantoon viemisen kannalta palvelumuotoilun menetelmät on hyvä ottaa mukaan kehitysprosessiin. Seuraavat vaiheet tapahtuman kehittämisessä palvelumuotoilun näkökulmasta ovat asiakasymmärryksen lisääminen, strateginen suunnittelu ja prototyyppi (Tuulaniemi 2013, 130).

Unilentäjä-konseptin tuotanto voisi saada arvokkaita oivalluksia ja hyötyä järjestämällä opinnäytetyöni alussa mainitsemiani meditatiivisia konsertteja osana jotain tunnettua festivaalia.

Tämä tarjoaisi mahdollisuuden testata immersiiivisiä audiovisuaalisia toteutuksia ja kerätä asiakaspalautetta, joka toimisi pohjana Unilentäjä-tapahtuman jatkosuunnittelulle.

Seuraavaksi esittelen benchmarkkauksen ja haastatteluiden myötä nousseet, Unilentäjä-konseptin kannalta merkittävät tekijät.

Paikan merkitys tapahtumalle

Elämyksellisen tapahtuman luomisessa paikalla on merkitystä ja kuinka tapahtuma istuu tapahtumapaikkaan. Hiljaisuus-festivaalilla suhde paikkaan on kehittynyt vuorovaikutuksessa Kaukosen kyläläisten ja kylän kanssa. Ärjässä saari antaa tapahtuman uljaat puitteet, jotka ovat sään vaihteluiden armoilla. Ärjän taidefestivaali on osoittanut, etteivät karut olosuhteet tai huono sää ole este onnistuneen tapahtuman järjestämiseen asiakkaan näkökulmasta. Tämä kuitenkin edellyttää, että asiakkailla on riittävästi tietoa tapahtuman luonteesta.

Nina Luostarinen on leikin tekosyillä antanut mahdollisuuden Ärjän taidefestivaalin tapahtumavieraille käyttäytyä toisin. Luostarisen mukaan (2023a) näin ihmiset saadaan pysähtymään, hiljentymään ja kuuntelemaan, mitä paikka tahtoo kertoa. Tämä mahdollistaa uudenlaisia kiintymyssuhteita ja kiintymyksen kokemuksia paikkoihin. Juuri näitä tekosyitä ja kutsuja osallistua mukaan leikkiin näen Unilentäjä-tapahtuman toteutuksen ytimessä. Kyseessä on elämyksellisen ja kokemuksellisen tapahtuman konsepti.

Unilentäjä-tapahtuma on suunniteltu toteuttaa Etelä-Suomessa ja ideaali paikka on luonnon läheisyydessä. Tapahtumasuunnitelma sisältää dome-esityksen ohella luonnossa toteutettavia kokemuksellisia ja moniaistillisia retkiä, työpajoja ja luentoja sekä live-esityksiä, jotka on kehitetty rikastuttamaan osallistujien elämyksiä luonnosta ja ympäristöstä.

Koska tapahtuma on uusi, eikä paikka ole vielä tiedossa, niin tämä edellyttää laajaa paikkojen ja luontokohteiden kartoitusta. Suunnitelmana on lähestyä Metsähallitusta mahdollisen yhteistyön tiimoilta.

Immersiivinen kokonaiselämys

Sain vertailtavista tapahtumista vähän tietoa immersiiivisen teknologian mahdollisuuksista tapahtumissa, koska se oli vähäisessä roolissa näissä. ”Teknologia on uudelleenmuotoillut sen,

miten kuuntelemme musiikkia tai kuinka käytämme tietoa, mutta se ei ole muokannut sitä millaisia tapahtumia on olemassa”, toteaa Helen Sildna (2016). Näen tämän kommentin aivan olennaisena Unilentäjä-tapahtuman konseptin kannalta, koska toteutuksen keskiössä ovat dome-teltan audiovisuaaliset toteutukset yhdistettynä kokemuksellisiin elämyksiin luonnossa. Tähän istuvat hyvin tervolalaisen Arctic Emotionsin lanseeraamat passiviteetit, jotka toiminnan sijaan ohjaavat asiakkaat rauhoittumaan (Valta 2017).

Unilentäjä-tapahtumassa kyse on aistien virittämisestä taajuudelle, jossa havaintomme ympäristöstä herkistyy. Tämä synnyttää uudenlaisia merkityksellisyyden kokemuksia, kun esimerkiksi kaikkein pienimmälläkin hyönteisellä osoitetaan olevan tärkeä paikkansa maailmassa. Teknologian ei välttämättä tarvitse etäännyttää kokijaa luonnosta, vaan se voi toimia siltana syvemmälle yhteyden kokemukselle, ymmärrykselle, että olemme kaikki yhtä.

Tapahtuman suhde ympäristöön

Haastatteluista nousi esiin tapahtumapaikan rooli, sekä kommunikaatio paikan ja paikallisten ihmisten kanssa. Toisin sanoen ei ole yhdentekevää, missä Unilentäjä-tapahtuma toteutetaan, varsinkin kun tapahtuman ytimessä on ihmisen luontoyhteykskokemuksen syventäminen.

Veikko Leinosen (2023) ehdottamat ideat, jotka koskevat kävijöiden osallistamista tapahtumapaikan kehittämiseen, voisivat rikastuttaa Unilentäjä-tapahtuman tarjontaa. On tärkeää, että tapahtumajärjestäjä määrittelee selkeästi, mitä paikan kehittäminen konkreettisesti sisältää kyseisen tapahtumapaikan kontekstissa. Idean onnistunut toteutus vaatii sisältöjen tarkkaa suunnittelua yhteistyössä tapahtuman puhujien, esiintyjien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa, ottaen erityisesti huomioon tapahtumapaikan luonteen ja erityispiirteet.

Avoim tapahtuma

Tallinn Music Weekin Maris Hellrandin (2016) näkemyksen mukaan protektionismi muodostaa suurimman esteen eurooppalaisten maiden kehitykselle, koska vallalla on käsitys, ettei resurssien ja ideoiden jakaminen olisi suositeltavaa. Helen Sildna (2016) puolestaan kertoi päivittäneensä näkemyksiään, ja nykyään hän jakaa uudet ideansa ihmisten kanssa välittömästi. Tämä lähestymistapa mahdollistaa hänelle arvokkaan palautteen saamisen reaaliajassa ja ide-

oidensa jatkuvan testaamisen. Idean jakaminen avoimesti on tehokas tapa oppia olemaan kriittinen omille ideoille. Näen jakamisen ajatuksessa yhteneväisyyttä leikin ideaan. Tämä lähestymistapa on myös keskeinen uuden tapahtuman kehittämisessä ja tapahtumaorganisaation rakentumisessa.

Avoimuuden käsite liittyy myös tapahtuman luonteeseen, jossa kävijä voi omilla valinnoillaan muokata tapahtumasta oman näköisen kokemuksen. Helen Sildnan (2016) mainitsema löytöretkeily istuu hyvin myös Unilentäjä-tapahtuman konseptiin. Kuten Sildnan haastattelusta kävi ilmi, on kävijää kuitenkin ohjattava löytöretkeilemään. Tämä edellyttää selkeästi muotoiltuja ja teemoitettuja sisältöjä. Löytöretkeily on miellyttävää niin kauan kuin sen mielekkyys ja punainen lanka säilyy.

Lisäksi koen, että suosittelijat ovat etu Unilentäjä-tapahtumalle. Tämä edellyttää sopivien suosittelijoiden kontaktoimista hyvissä ajoin ennen tapahtuman toteutumista sekä houkuttelevan ennakkomainonta- ja markkinointimateriaalin luomista.

Pienimuotoisuus ja paikallisuus

Haastatteluissa nousi esiin tulevaisuuden tapahtumien yhteydessä pienimuotoisuuden ja paikallisuuden käsitteet. Sekä Leinonen että Martikainen (2023) näkevät isot massafestivaalit kuluttamiseen suuntaavina ekokatastrofeina.

Leinosen (2023) haastattelussa nousi esiin tasa-arvoisuuden käsite tapahtumassa. Toisin sanoen kävijät eivät tule Ärjän taidefestivaalille palveltavaksi, vaan jokainen kävijä saapuu tapahtumaan aktiivisena ja tasa-arvoisena osallistujana.

Unilentäjä-tapahtumalla ei ole kasvutavoitteita, vaan tavoitteena on tarjota mahdollisuus herkistää aisteja taide-elämysten ja luonnon äärellä. Dome-teltan koko ja tapahtumapaikan kapasiteetti määrittävät osallistujien enimmäismäärän.

Paikallisuus ja yhteys paikallisiin on toteutunut Hiljaisuus-festivaalilla, mutta se on vaatinut pitkäjänteistä työtä, kuten Martikainen (2023) totesi. Unilentäjä-tapahtumalle se tarkoittaisi työn aloittamista, sekä tapahtuman toteuttamista samalla paikalla myös tulevana vuosina. Hiljaisuus-festivaali on osoittanut, että järjestäjien ei tarvitse olla paikallisia luodakseen onnistuneen yhteistyömallin paikallisten asukkaiden kanssa.

Yhteisyyden elementit

Hiljaisuus-festivaalin ytimen muodostaa dialogi tapahtumapaikan asukkaiden, järjestäjien, taiteilijoiden ja vieraiden välillä. Toimivan yhteistyömallin rakentaminen vaatii aikaa, ja luottamuksen muodostaminen järjestäjien ja paikallisten asukkaiden välille nousee tässä keskeiseen rooliin. Luottamuksen rakentaminen on olennaista myös tapahtumavieraiden kanssa, erityisesti vuosittain toistuvissa tapahtumissa. Uskon, että luottamuksen herättämisessä keskeistä on tapahtumakokemus ja se vaikutelma, jonka tapahtuma jättää kävijälleen. Omat kokemukseni Tallinn Music Weekiltä ja sen sisäfestivaalilta, Station Narvalta, ovat sisältäneet positiivisia yllätyksiä, joita odotan kokevani myös tulevaisuudessa. Toisin sanoen, nämä tapahtumat ovat onnistuneet tarjoamaan asiakkaille kokemuksia, joita he eivät ole etukäteen osanneet odottaa.

Unilentäjä-tapahtuma tarjoaa mahdollisuuksia yhteistyöhön Ylen kanssa tapahtuman näkyvyyden lisäämiseksi. Unilentäjän ääniraita -sarja tavoitti laajan yleisön ja sai huomiota mediassa, mikä luo pohjaa uuden tapahtuman markkinoinnille aiemmin tavoitetulle kohderyhmälle. Lisäksi sarjan uusiminen Yle Arenassa tapahtuman aikana hyödyttäisi molempia osapuolia. Tapahtuma saisi näin hyötyä ristiinmarkkinoinnista, ja Yle puolestaan profiloituisi ulospäin aktiivisena ja yleisön pariin jalkautuvana toimijana.

Elämyksellisyys ja merkityksellisyys

Unilentäjän ääniraita -sarjan alkuperäisenä ideana oli kuulijan rentouttaminen ja läsnäolon vahvistaminen. Sama kantava teema on myös Unilentäjä-konseptin ydinajatuksena. Unilentäjä-tapahtuman tarkoituksena on tuoda asiakkaan elämyksen tasoksi ennen kaikkea oppiminen ja muutos itseoivalluksen kautta, ei päälle liimaten, vaan sisällyttäen nämä elementit olennaisena osana tapahtuman toteutuksia. Koettu elämys, olipa se yhteinen tai yksilöllinen, voi luoda yhteyden ihmisen ja taiteen, ympäristön, muiden ihmisten sekä hänen sisäisen maailmansa välille.

Taiteelliset toteutukset, joilla voidaan lisätä henkilökohtaista kokemuksellisuutta, kuten Luostarin taiteelliset interventiot, voivat nostaa asiakkaan tapahtumakokemuksen elämyksen tasolta muutoksen tasolle.

Aitous on keskeinen elementti luontoyhteyttä korostavassa Unilentäjä-tapahtumassa. On tärkeää, että tapahtuma heijastaa arvojaan johdonmukaisesti kaikissa sen toiminnoissa, olipa kyse

markkinointimateriaaleista, esiintyjävalinnoista, tapahtumassa tarjottavasta ruoasta tai tapahtuman yhteydessä toteutettavista konkreettisista ympäristötoimista.

Hyvinvointia tapahtumasta

Oivallusten kautta syntyvä kokemus hyvinvoinnista on Unilentäjä-konseptin ytimessä. Konseptin tavoitteena on jättää kävijään jälki, joka kantaa yli tapahtuman aina asiakkaan arkeen saakka.

Hyvinvointiala on maailmanlaajuisesti selkeässä kasvussa, joka tarkoittaa myös hyvinvointia painottavien tapahtumien lisääntyviä markkinoita (Global Wellness Institute 2024, 2).

Hyvinvointikokemuksia tapahtumassa voivat olla luontosuhdetta korostavat ja aisteja herkistävät taideinterventiot.

Hyvin suunniteltu ohjelmisto, joka sisältää laadukkaita tiedollisia ja taiteellisia sisältöjä ja toteutuksia nostaa uuden tapahtuman profiilia. Unilentäjä-tapahtuma profiili on elämyksellinen, tiedollistaiteellinen hyvinvointitapahtuma ja vastaavaa tapahtumakonseptia ei ole toteutettu Suomessa.

Moniaistisuus

Tapahtumasuunnitelma, erityisesti dome-toteutuksen osalta, tähtää perinteisen esitystilän konventioiden rikkomiseen ja uudentyypisen, immersiiivisen audiovisuaalisen konserttikokemuksen rakentamiseen luonnonympäristöön. Tapahtuman keskeisenä ajatuksena on kokemuksen ja vuorovaikutuksen kautta syntyvä ymmärrys siitä, että olemme kaikki yhteydessä toisiimme, niin luonto kuin ihmiset. Kyseessä on ainutlaatuinen mieltä ja kehoa ruokkiva, moniaistillinen luonnossa järjestettävä tapahtuma, joka tarjoaa hyvinvointia kaikille aisteille.

7 POHDINTA

Alun perin suunnitelmassani oli vierailta kaikilla benchmarktavilla tapahtumilla ja tehdä havaintoja paikan päällä. Valitettavasti en kuitenkaan päässyt osallistumaan Ärjän taidefestivaalille tai Hiljaisuus-festivaalille. Kokemukseni rajoittuu ainoastaan useampaan Tallinn Music Weekiin ja sen sisäfestivaaliin, Station Narvaan. Oma kokemukseni vertailtavista tapahtumista olisi syventänyt opinnäytetyötäni.

Koen, että opinnäytetyö oli raskaampi toteuttaa ilman omaa kokemusta ja havainnointia erityisesti, koska Unilentäjä-tapahtumakin on vasta konseptiasteella. Unilentäjä-tapahtuman konsepti jäi edelleen mielestäni suppeaksi ja se vaatii vielä jatkotyöstämistä opinnäytetyöni jälkeenkin.

Haastatteluista sain runsaasti arvokkaita aineistoja, ja niiden laadukkuuteen vaikutti todennäköisesti aiempi kokemukseni haastatteluihin valmistautumisesta. Onnistuin määrittelemään haastattelukysymysten teemat jo varhaisessa vaiheessa, mikä mahdollisti teemojen luontevan esiin nousemisen. Haastattelukokemukseni ansiosta pystyin ohjaamaan haastatteluja syvemälle niiden edetessä, jolloin onnistuin saamaan teemoista irti enemmän tietoa kuin mitä pelkästään tiukasti rajatuilla kysymyksillä olisi ollut mahdollista.

Olen tehnyt opinnäytetyötäni pitkään ja se on kostautunut teoreettisen viitekehyksen ja muun aineiston yhteensovittamisessa ja niiden keskusteluttamisessa. Olen joutunut palaamaan useaan kertaan aiemmin kirjoitettuun aineistoon, kun se ei ole ollut tuoreessa muistissa.

Oma pelkoni on ollut pitkin matkaa, että työni leviää liian laajalle ja kadotan fokuksen tutkimuskysymyksistäni. Heikoimmin koen saaneeni vastauksia luontokokemuksen syventämistä koskevaan kysymykseeni ja se vaatiikin jatkotutkimuksia. Nina Luostarisen paikkaempatiatutkimus, sekä taiteelliset interventiot antoivat kiinnostavia vastauksia tähän kysymykseen paikkojen näkökulmasta.

Veikko Leinosen (2023) ajatus tapahtumien kehittämistä suuntaan, jossa kävijät voivat osallistua ympäristön parantamiseen vierailunsa aikana, tarjoaa kiehtovan näkökulman. Olisi mielenkiintoista selvittää keinoja, joilla tapahtumakävijöitä voitaisiin aktiivisesti sitouttaa tapahtumaympäristön hyväksi toimimiseen.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Yle Musiikki (nykyinen Yle Musiikkijournalismi ja Yle Musiikkitaltioinnit ja -tapahtumat), mutta tapahtumaa ei ole tarkoitus toteuttaa yhteistuotantona

Yleisradion kanssa, vaan tapahtumalle haetaan rahoitusta muualta. Opinnäytetyöprosessissa toimeksiantajan rooli on ollut pieni ja olen keskittynyt itsenäisesti tapahtumakonseptin kehittelyyn. Prosessi olisi voinut olla helpompi, jos minulla olisi ollut toimeksiantaja, jonka kanssa pallotella työtäni ja joka olisi haastanut minua. Olen ollut aineistojeni varassa, joista haastattelut koin hedelmällisimmiksi.

Kuten haastatteluista kävi ilmi, niin kaikki vertailtavat tapahtumat ja järjestäjät ovat kasvaneet tapahtumansa myötä. Tämä vahvistaa, että paras tapa oppia on toiminnan kautta – tässä tapauksessa Unilentäjä-tapahtuman toteuttamisen myötä. Konseptin arvo syntyy vasta silloin kun se kohtaa asiakkaansa (Tuulaniemi 2011, 193), muuttuen näin abstraktista ideasta konkreettiseksi.

LÄHTEET

- Domes Europe 2024. Viitattu 20.2.2024. <https://www.domesurope.com/>
- Eklöf, Annika 2022. Digitaalisia tarinamuotoja paikallishistoriasta Case: Huittisten museo. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.5.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204276221>
- Festiva Magica 2023. Viitattu 22.8.2023 <https://www.magicafest.com/>
- Global Wellness Institute 2023. Wellness industry statistics & facts. Viitattu 2.1.2023. <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/statistics-and-facts/>
- Global Wellness Institute 2024. The Global Wellness Economy: Country Rankings Data for 2019-2022. Viitattu 2.1.2024. <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2024-the-global-wellness-economy-country-rankings/>
- Grénman, Miia 2019. Lectio praecursoria: Optimaalista itseä etsimässä. Wellness-kulutus ja -elämäntyyli – Pinnallinen markkinointikikka vai merkityksellinen muutosprosessi ja itsensä brändäämisen keino? Kulutustutkimus. Nyt. 13 No 1 / 2019. Viitattu 26.9.2022. <https://journal.fi/kulutustutkimus/issue/view/5637/580>
- Halunen, J., Dahmane, N. & Pietilä, J. 2017. Elämyksellisyys ja tarinallistaminen. Teoksessa P. Isomursu, P. Hoppu & D. Wallenius (toim.) Minne matka, kulttuurituottaminen? Pohjoinen näkökulma kulttuurituottamiseen nyt ja tulevaisuudessa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 28. Viitattu 23.8.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201709188640>
- Hautio, Minna 2014. Katoavaa yhteisöllisyyttä etsimässä. Teoksessa Saint-Martin, Céline (toim.) Taidepolku, bonjour! Kansainvälisen kulttuurihankkeen kaikuja. Minne matka, kulttuurituottaminen? Viitattu 2.3.2023. Les Adrets: Scènes obliques.
- Helsingin kaupunki. Siisti tapahtuma! Ympäristöopas tapahtumajärjestäjille. Viitattu 12.2.2024. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/esitteet/siisti-tapahtuma-2020.pdf>
- Helsingin kaupunki. Ympäristövastuu. Tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri. Viitattu 3.12.2023. <https://www.hel.fi/fi/yritykset-ja-tyo/yritykset-ja-yrittajat/tapahtuman-jarjestaminen/vastuullisuus-tapahtumissa/ymparistovastuu>
- Helsingin Sanomat 2019. ”Wellness-musiikki” valtaa tilaa popilta myös Helsingissä – tarjolla on entistä enemmän musiikkia, jossa ei tapahdu juuri mitään ja sitä ihmiset haluavat juuri nyt. 13.3.2019. Viitattu 21.4.2022. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006033648.htm>
- Helsingin Sanomat 2022. Syrjässä säilyy viisaus. 13.3.2022. Viitattu 4.11.2023. <https://dynamic.hs.fi/a/2022/valdurmikita/>
- Herranen, Kaisa & Karttunen, Sari 2016. Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripolitiikassa. Katsaus tietopohjaan, valtionavustuksiin ja vaikuttavuuteen. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö. Cuporen verkkojulkaisuja 35. Viitattu 5.4.2023. file:///C:/Users/kailaka/Downloads/festivaalienjatapahtumienedistaminenvaltionkulttuuripolitiikassa_v1.-2.pdf

- Hiljaisuus-festivaali 2023, 2024. Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry. Viitattu 2.11.2023. Viitattu 2.2.2024. <https://www.hiljaisuusfestivaali.fi/hiljaisuus-ry>
- Juuti, Pauli & Pusa, Anu 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Viitattu 19.2.2024. Helsinki: Gaudeamus.
- Karlsen, Sidsel 2007. The Music Festival as an Arena for Learning. Festspel i Pite Älvdal and Matters of Identity. Luleå University of Technology. Department of Music and Media. Doctoral Thesis. urn:nbn:se:ltu:diva-17283
- Karppinen, Minttu & Laaksonen, Pirjo 2013. Irrallinen tapahtumatila vai kaupunkilähtöinen elämys? – paikan rooli kulttuuritapahtumaan liittyvissä kulutuskokemuksissa. Kulutustutkimus. Nyt. 7 No 1–2 / 2013. Viitattu 24.8.2022. <http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2013/11/Kulutustutkimus.Nyt2013.pdf#page=119>
- Leppänen, Marko & Pajunen, Adela 2017. Terveysmetsä. Tunnista ja koe elvyttävä luonto. Viitattu 7.3.2024. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Li, Qing 2018. Shinrin-yoku. Japanilaisen metsäkylvyn salaisuudet. Terveyttä ja hyvinvointia puiden avulla. Viitattu 7.11.2023. Helsinki: readme.fi.
- Liikanen, Hanna-Liisa 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Viitattu 15.2.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75612/OPM1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Luonnostaan-festivaali 2023. Viitattu 22.8.2023. <https://www.jokitila.fi/luonnostaan-festivaali/>
- Luostarinen, Nina 2023b. Paikkaleikkejä ja leikin paikkoja – leikillisillä paikkainterventioilla kohti paikkaempatiaa. Lapin yliopisto. Taiteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 15.2.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-392-1>
- Magnesia Festival 2023. Viitattu 22.8.2023. <https://magnesiafestival.com/>
- Maykut, P. & Morehouse, R. 1994. Beginning qualitative research. A philosophic and practical guide. Viitattu 8.9.2023. London: The Falmer Press Teachers' Library.
- Metsähallitus 2023. Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 272. Viitattu 12.2.2024. Vantaa: Metsähallitus. <https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2023/10/b272.pdf>
- Metsähallitus 2024. Tapahtumien järjestäminen ja leirytyminen Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla. Viitattu 12.2.2024. <https://www.metsa.fi/maat-ja-vedet/luvat/tapahtumien-jarjestaminen/>
- Metsälä, Ella 2019. Museon tapahtumallistaminen. Case Forum Marinum. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotanto. Opinnäytetyö. Viitattu 15.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019051710374>
- Mikita, Valdur 2017. Kantarellin kuuntelun taito. Itämeren-suomalaista maailmankuvaa etsimässä. Viitattu 17.1.2024. Turku: Sammakko.
- Natural High Healing Festival 2023. Media. Viitattu 22.8.2023. <https://www.naturalhighfestival.fi/media/>

- Nordfors, Paula & Yamano, Elina 2021. Luova osaaminen tuottavaksi palveluksi. Palvelumuotoilun opas luovien alojen ammattilaisille. Viitattu 12.5.2023. Muurlan opisto.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Viitattu 5.3.2024. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024. Kulttuuriperintöstrategia. Viitattu 12.2.2024. <https://okm.fi/kulttuuriperintostrategia>
- Pan, Penny 2021. Curating multisensory experiences: The possibilities of immersive exhibitions. Master of Fine Art in Criticism and Curatorial Practice. OCAD University. Viitattu 2.2.2023. <https://openresearch.ocadu.ca/id/eprint/3271>
- Piippo, Sinikka 2018. Elinvoimaa puista. Viitattu 12.2.2024. Minerva Kustannus Oy
- Pine, Joseph & Gilmore, James 1999. The experience economy: Work is theatre & every business a stage. Viitattu 15.1.2023. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Pink, Sarah, Horst, Heather, Postill, John, Hjorth, Larissa, Lewis, Tania, Tacchi, Jo 2016. Digital Ethnography: Principles and Practice. Viitattu 29.11.2022. London: SAGE.
- Pirinen, Minna & Falck, Elisa 2023. Kohdennettu hyvinvointikysely Päijät-Hämeen alueella: onnellisuusaiheen analyysi. Käytäntötutkimusraportti. Sosiaalitieteiden maisteriohjelma. Helsinki. Valtiotieteellinen tiedekunta. <https://pajat-sote.fi/wp-content/uploads/2023/03/kaytantotutkimusraportti-minna-pirinen-ja-elisa-falck.pdf>
- Pulh, Matihilde 2022. Differentiation Through the Over-Experientialization of Cultural Offers: The Case of Contemporary Music Festivals. International Journal of Arts Management (IJAM). Volume 42. Number 2. Viitattu 1.9.2022. HEC Montréal.
- Pääjoki, Tarja & Tikkaaja, Oona 2018. TAIDE PALVELEE – soveltavan taiteen palvelumuotoilu. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 45. Viitattu 15.4.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-285-0>
- Rai Italia 2021. Prix Italia 2021. 73rd International Media Competition for Radio, TV and Web. Viitattu 17.3.2024. https://www.rai.it/dl/doc/2021/06/05/1622886521185_prix_italia_2021_programmes.pdf
- Rumble 2022. A Great Reset Will Happen...With Guest Eckhart Tolle. Viitattu 29.11.2022. <https://rumble.com/v1qxqou-a-great-reset-will-happenwith-guest-eckhart-tolle-025-stay-free-with-russel.html>
- Rantanen, Teemu & Toikko, Timo 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Viitattu 30.9.2022. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Räisänen, Milka 2018. Jaetun salaisuuden lumo. Kokonaisuuden estetiikkaa Bättre Folk i Fjäl-len -festivaalilla. Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Taidekasvatus. Pro gradu. Viitattu 23.8.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201804051925>
- Salonen, Kirsi 2020. Kokonaisvaltainen luontokokemus hyvinvoinnin tukena. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 17.1.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1563-4>
- Schulze, Gerhard 2005. Die Erlebnisgesellschaft. Kultursosiologie der Gegenwart. Viitattu 24.8.2022. Campus Verlag.

- Seppänen-Järvelä, Riitta (toim.) 2005. Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Helsinki: Stakes. Viitattu 23.8.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194291>
- Silvanto, Satu (toim.) 2016. Festivaalien merkityksestä: Johdanto Festivaalien Suomi -kirjan teemoihin. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. Cuporen julkaisuja 29. Viitattu 3.3.2023. <https://www.cupore.fi/wp-content/uploads/migrated-assets/tiedostot/2016/festivaaliensuomi.pdf>
- Tallinn Music Week 2017. Tallinn Music Week attracted almost 37 000 visitors. Viitattu 7.11.2023. <https://tmw.ee/news/tallinn-music-week-attracted-almost-37-000-visitors>
- Tallinn Music Week 2024. Viitattu 2.2.2024. <https://tmw.ee>
- Tarssanen, Sanna & Kylänen, Mika 2009. ”Elämys – mikä se on?” Teoksessa Tarssanen, S. (toim.) Elämystuottajan käsikirja. Viitattu 15.1.2023. Rovaniemi: LEO Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. <https://www.kuusamo.fi/tiedostot/elamystuottajan-kasikirja-toimanna-tarssanen/>
- teamLab Planets 2022. Viitattu 29.11.2022. <https://planets.teamlab.art/tokyo/>
- Tolle, Eckhart 2016. Läsnaolon voima. Viitattu 16.3.2023. Helsinki: Viisas elämä.
- Tunderberg, Oskar 2021. Undergroundin speaktaakkeli. Suomalainen underground 2010-luvulla. Maisteritutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Viitattu 5.12.2023. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202106183911>
- Tuukkanen, Johanna 2019. Dialogeja, paikkoja, tiloja ja tilanteita: ANTI – Contemporary Art Festival kohtaamisten mahdollistajana. Viitattu 2.1.2023. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/3-8-dialogeja-paikkoja-tiloja-ja-tilanteita-anti-contemporary-art-festival-kohtaamisten-mahdollistajana/>
- Tuulaniemi, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Viitattu 15.2.2024. Helsinki: Talentum,
- Urponen, Harriet 2011. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustiede. Pro gradu. Viitattu 24.8.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201109291165>
- Uusikylä, Tiina 2021. Shinrin-yoku – Kirjallisuuskatsaus metsäkylvyn terveys- ja hyvinvointi-hyödyistä sekä hyödynnettävyydestä kuntoutuksessa. Turku AMK. Viitattu 7.11.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/502674/Uusikyla_Tiina.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Uusitalo, Veera 2021. Live The Nature – luontoseikkailupelin kehittäminen Tampereen ammattikorkeakoulu. Palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 31.8.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104225440>
- Vaara-kollektiivi 2023. Ärjän taidefestivaali. Viitattu 3.9.2023. <https://www.vaarakollektiivi.fi/tapahtumat>
- Valovesi, Ulla 2008. Pyhät lehdot marien ja udmurttien perinteessä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Viitattu 12.2.2024. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80550/gradu03522.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Valta, Lauri 2017. Hiljaisuus on nyt kuumien matkailutrendi – matkailuyrityksille se tarjoaa uusia mahdollisuuksia. Yle Uutiset 9.3.2017. Viitattu 29.8.2022. <http://yle.fi/uutiset/3-9424862>
- Venkula, Jaana 2011. Taiteen välttämättömyydestä. Viitattu 21.2.2024. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Wohlleben, Peter 2016. Puiden salattu elämä. Viitattu 4.11.2023. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Yle Areena 2020, 2021. Unilentäjän ääniraita -sarja. Viitattu 29.11.2022. <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50674174>
- Yle Uutiset 2017. Valtio osti Oulujärven paratiisisaaren suojelualueeksi: "Virkistyskäyttö tulee jatkumaan". Yle Uutiset 8.2.2017. Viitattu 28.2.2023. <https://yle.fi/a/3-9448420>
- Yle Musiikki 2020. Hellitä hetki ja hengitä syvään – Unilentäjän ääniraita kutsuu matkalle mielenrauhaan. Viitattu 29.11.2022. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/21/hellita-hetki-ja-hengita-syvaan-unilentajan-ääniraita-kutsuu-matkalle>
- Ärjän taidefestivaali 2024. Viitattu 1.2.2024. <https://arjanfestivaali.fi/>

HAASTATTELUT

Hellrand, Maris, viestintäjohtaja & Sildna, Helen, johtaja. Tallinn Music Week. Hellrandin asunto, Tallinna. Haastattelu 2.4.2016, haastattelijana Katariina Kaila.

Leinonen, Veikko, tuottaja. Vaara-kollektiivi. Microsoft Teams -haastattelu etäyhteydellä. Haastattelu 15.2.2023, haastattelijana Katariina Kaila.

Luostarinen, Nina, väitöskirjatutkija. Lapin yliopisto. Microsoft Teams -haastattelu etäyhteydellä. Haastattelu 19.1.2023, haastattelijana Katariina Kaila.

Martikainen, Joonas, toiminnanjohtaja. Hiljaisuus-festivaali. Microsoft Teams -haastattelu etäyhteydellä. Haastattelu 22.2.2023, haastattelijana Katariina Kaila

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset Ärjän taidefestivaali: Veikko Leinonen ja Hiljaisuus-festivaali: Joonas Martikainen

Sopiiko sinulle, että nauhoitan haastattelun ja käytän aineistoa osana opinnäytetyöni tausta-aineistoa, sekä mainitsen nimesi opinnäytetyöni yhteydessä.

Kerro itsestäsi ja kuinka päädyit tekemään tapahtumaa.

Paljonko teillä on ydintyöntekijöitä toteuttamassa tapahtumaa?

Kuinka aikaisin aloitetta seuraavan vuoden tapahtuman kehittelyn?

Kuinka festivaali rahoitetaan?

Jos kertoisit tapahtuman pääviestin yhdellä lauseella, niin mikä se olisi?

Mikä rooli luonnolla ja ympäristöllä on festivaalille?

Mitkä tekijät erottavat tapahtumanne muista vastaavista tapahtumista?

Millainen rooli tapahtumassa on tiedollisilla tapahtumilla, kuten luennoilla ja workshopeilla?

Mikä merkitys tapahtumassasi on ympäristön “lavastamisella”, rekvisiitalla?

Kuinka näet esitystilän ja paikan merkityksen tapahtumassasi.

Mitkä muut tekijät kuin perinteinen esiintyjä ja katsoja -asetelma vaikuttavat paikan valintaan tapahtumassa?

Millaista palautetta tapahtumanne on saanut asiakkailta poikkeavista esitystiloista tai -käytännöistä?

Millainen rooli teknisillä ratkaisuilla on tapahtumanne esitystilanteissa? Oletteko kokeilleet poikkeuksellisia teknologisia keinoja esitystilanteissa?

Miten näet tapahtumasi paikkavalinnan suhteessa sen identiteettiin?

Kuinka edesauttaa elämyksen henkilökohtaisuutta?

Millaisen jäljen toivot tapahtuman jättävän kävijöihin?

Millaista palautetta olette saaneet osallistujilta ja kuinka he kokivat tapahtumaan osallistumisen.

Kuinka kommunikoitte yleisönne kanssa (palaute, yleisösuhteen ylläpitäminen, suhde sosiaaliseen mediaan)?

Onko tapahtuman kautta syntynyt aivan uusia ideoita tai projekteja? Onko sitä tarkoitus toteuttaa jossain muualla.

Millaisina näet tulevaisuuden tapahtumat?

Mikä on tapahtumasi pienoisyhteiskunta ja mille arvoille se perustuu?

Mikä teki tapahtumastanne ainutlaatuisen?

Liite 2. Haastattelukysymykset Nina Luostarinen: Ärjän tunnekartta

Sopiiko sinulle, että nauhoitan haastattelun ja käytän aineistoa osana opinnäytetyöni tausta-aineistoa, sekä mainitsen nimesi opinnäytetyöni yhteydessä.

Kerro itsestäsi ja kuinka päädyit tekemään Ärjän tunnekarttaa juuri Ärjän-saareen.

Jos kertoisit Ärjän tunnekartan ja taidefestivaalin työpajan pääviestin yhdellä lauseella, niin mikä se olisi?

Mikä rooli luonnolla oli työpajassa? Entä Ärjän-saarella?

Mitä on paikkaempatia ja kuinka näet, että työpaja vahvisti kävijöiden kokemusta siitä?

Koetko, että työpaja vahvisti kävijöiden luontosuhdetta ja -kokemusta ja jos vahvisti, niin miten.

Liittyykö synestesia työhösi ja jos liittyy, niin miten?

Kuinka näet, että työpaja edesauttoi elämyksen henkilökohtaisuutta.

Millaisen jäljen toivot sen jättäneen kävijöihin?

Millaista palautetta sait tunnekarttaan osallistujilta ja kuinka he kokivat osallistumisen.

Kuinka kommunikoit yleisönne kanssa (palaute, yleisösuhteen ylläpitäminen)?

Onko tunnekartan kautta syntynyt aivan uusia ideoita tai projekteja? Onko sitä tarkoitus toteuttaa jossain muualla?

Oletko toteuttamassa tunnekartan johonkin uuteen paikkaan?

Mikä teki tunnekartasta ainutlaatuisen tapahtuman?

Liite 3. Haastattelukysymykset Tallinn Music Week (TMW): Maris Hellrand ja Helen Sildna

Kysyin keväällä 2023 sähköpostitse lupaa Maris Hellrandilta ja Helen Sildnalta käyttää 2016 tehtyä haastattelua osana opinnäytetyöni tutkimusaineistoa.

Mikä on TMW:n perustava ajatus ja filosofia sen takana?

Disruptoitteko musiikkiteollisuutta ja tapahtumakenttää?

Rakennatte yhteiskuntaa yhteiskunnassa pariiksi päiväksi. Mikä on viesti, jonka haluatte tapahtumanne jakavan? Millainen yhteiskunta TMW on?

Kuinka toteutetaan TMW:n kaltainen, laaja tapahtuma?

Mikä erottaa TMW:n muista vastaavista tapahtumista, kuten Flow Festivaalista?

Mikä on tapahtumanne ydinkohderyhmä?

Mihin suuntaan Viro on menossa ja mitä me suomalaiset voisimme oppia teiltä?